

Bibliotekaren

Endelig kan resten av Norge få se at bibliotekarer duger til storstilt bygging! Nå kan alle få se hvor sjarmerende og dyktige vi egentlig er, personifisert i Bendik Rugaas. Vi er stolte og forventningsfulle. Vi har rykket opp i eliteserien, liksom.

Men så melder det seg noen motforestillinger også. Hva om han ikke lykkes? Hvordan vil det stå til med selvfølelsen i bibliotekarstanden i Norge de neste

tiårene dersom minister Rugaas får et ettermæle som en som snakket koselig men ikke fikk utrettet stort?

I slutten av januar var Ben Rugaas på Stortingets talerstol for første gang for å legge fram regjeringens IT-politikk. Vi gjengir utdrag av foredraget hans her i Bibliotekaren. Og ved inngangen til februar spurte vi et utvalg bibliotekarer om hvordan de vurderte Rugaas nå, etter et par måneder som minister. Resultatet av den enqueten finner du også i dette nummeret.

«Rouchefoucault trykket fingeren inn i pannebenet hans. Når disse hjernevindingene er veldig godt utviklet, blir den delen av det sphenoiden benet som danner den bakre delen av øyehulens ytre vegg dyttet framover. Dette gjør øyehulen mindre dyp, og øynene mer framstående. Slike mennesker har en utmerket hukommelse for ord, og de har særlig gode egenskaper med hensyn til språk og litteratur. De smaler informasjon, skriver historie og egnert seg utmerket som bibliotekarer». Fra Nikolaj Frobenius: *Latours katalog*. - Oslo : Gyldendal, 1996. - s. 101

Februar

NR. 2/1997 - 5. ÅRGANG

Tidsskriftet:

«Bibliotekaren» utgis av Bibliotekarforbundet.

ISSN 0804-4147

Trykk: Falch Hurtigtrykk A/S

Redaksjon:

Erling Bergan (redaktør)
Anja Angelskår Mjelde
Eva K. Nergård

Redaksjonens adresse:

Runnen 4, 6800 Førde
Tlf.(jobb): 57 72 25 19
Fax: 57 72 25 01
Tlf.(priv.) 57 82 24 09
Mobiltlf.: 91 31 80 01
E-post: erling.bergan@ahf.hisf.no

Levering av stoff:

Artikler og annet stoff sendes redaksjonen innen deadline, som e-post eller med vanlig post vedlagt diskett. Vi kan også ta imot fax eller vanlig post uten diskett.

Abonnement:

Abonnement på «Bibliotekaren» i 1997 koster kr. 250,-. Beløpet betales inn til vår postgirokonto 0825.0817062, eller bankgirokonto 6039.05.64093. Merk talongen «Abonnement 97».

Annonser:

1/1 side kr. 1.800,-
1/2 side kr. 900,-

Utgivelsesplan:

Nummer:	Deadline:	Hos medl.:
1-1997	20. des.	15. jan.
2-1997	29. jan.	12. febr.
3-1997	26. febr.	12. mars
4-1997	2. april	16. april
5-1997	29. april	16. mai
6-1997	28. mai	11. juni
7-1997	25. juni	9. juli
8-1997	6. aug.	20. aug.
9-1997	3. sept.	17. sept.
10-1997	1. okt.	15. okt.
11-1997	29. okt.	12. nov.
12-1997	26. nov.	10. des.

Innhold:

BFs krav til lønnsoppgjøret pr. 1.mai 1997

BF har nå sendt sine lønnskrav for oppgjøret til AF, etter behandling i forbundsstyret. Oppgjøret pr. 1. mai 1997 er et såkalt mellomoppgjør. I praksis betyr det at det kun er lønn det forhandles om, de andre elementene i hovedtariffavtalene blir ikke endret. I løpet av februar og mars vil AFs organer behandle organisasjonenes krav før de oversendes arbeidsgiverne. *Side 4*

Tenn et lys!

Bibliotekene i Norden planlegger en stor nordisk bibliotekuke 10. - 16. november 1997 med tema "Skumringstime - Ordet i Norden". Initiativtakerne er "PR-föreningen för nordiska bibliotek" og de nordiske lands bibliotekforeninger i samarbeid med Nordliv. Temaet "Skumringstime" er valgt til minne om de gamle tradisjoner med høytlesning og muntlige fortelling på den tiden da det var for mørkt til å arbeide ute og for tidlig til å gå og legge seg. *Side 5*

Internett og fjernlån

- Det er mange av oss som mener at bibliotekene nå står foran store utfordringer. Mye større enn noen av oss har opplevd. Noen hevder at vi må helt tilbake til Gutenberg for å finne en større omveltning når det gjelder informasjonsutveksling, sier fylkesbiblioteksjef Svein Nilsen i en artikkel om fremtidig litteratur- og informasjonsformidling. *Side 8*

Hva syns vi om Rugaas nå?

Ved inngangen til februar måned ville Bibliotekaren ta stemningen på pulsen. Vi sendte de samme 5 spørsmålene til en del bibliotekarer. Og vi fikk svar tilbake som tilsammen forteller en del om hvilke tanker bibliotekarer gjør seg om det å ha en av "våre egne" så sentralt plassert i de politiske landskapet. *Side 12*

Ben Rugaas taler til Stortinget om IT

Den 28.januar 1997 gikk planleggingsminister Bendik Rugaas på talerstolen i Stortinget for første gang. Han skulle foredra regjeringens "IT-politiske redegjørelse". Hva var hovedpoengene hans? I følge media var det fokus på de unge og de gamle, med egne idégrupper for de under 25 år og de over 65 år. Ellers får vi inntrykk av en lite pregnant IT-politikk. *Side 15*

Lønnspolitisk offensiv	Side 4	Styremøte i BF	Side 7
Årsmøter i lokallag	Side 5	Dr.Zahran i Alex.	Side 20
Verving i Finnmark	Side 5	Vikar for Rugaas	Side 21
AF samarbeidsforum	Side 6	300 mill. til lærebøker	Side 21
Sandefjordkonferanse	Side 6	BS + Edda = Sant	Side 21
Opphavsrett-konferanse	Side 6	Voksenopplæring i IT	Side 21
Lønn i Telemark	Side 7	På tampen	Side 24

leder'n

RANDIRØNNINGEN, FORBUNDSLEDER

I følge mine opplysninger har andelen kvinner som blir utdannet til bibliotekarer i lang tid vært i overkant av 80 %. Det var derfor med stor undring jeg leste Synopsis' presentasjonen av lederne i de nyopprettede høgskolebibliotekene.

Av de 20 som til nå er presentert er 10 kvinner, en langt lavere andel enn det antall kvinnelige bibliotekarer skulle tilsi. Når jeg samtidig vet at det ofte er svært få søkere til lederstillinger i våre bibliotek, blir jeg noe betenkt. Det er ikke uvanlig at lederstillinger må lyses ut to ganger fordi det ikke har kommet kvalifiserte søkere i første runde. Og dette er ikke stillinger hvor lønnen er spesiell lav. Min tidligere påstand om at antall søkere er omvendt proporsjonal med den utlyste stillings lønnstrinn, ser fortsatt ut til å være riktig.

Dette får jeg ikke til å stemme med at jeg stadig hører bibliotekarer mener de har alt for lav lønn. Jeg er helt enig i at mange bibliotekarstillinger burde vært høyere lønnet, men hvorfor er det da så få søkere til stillinger som faktisk har en akseptabel avlønning? Jeg kjenner til motargumentene «Jeg ønsker å være vanlig bibliotekar, ikke leder.» «Jeg vil drive med faget mitt, ikke

administrasjon.» o.s.v. Men kan vi forvente at vi skal få en positiv utvikling av vår individuelle lønn uten at vi er villige til å ta på oss nye oppgaver og mere ansvar? Og hva med egen personlige utvikling? Vi vet jo alle at det er ved å påta oss oppgaver som krever at vi må strekke oss ut over det faste og trygge, at vi lærer og utvikler oss.

På meg ser det ut til at vi har en form for ledervegring blant bibliotekarer. Dette be-

klager jeg sterkt. Jeg tror vi alle vil tjene på å få konkurranse om lederstillingene, både for hver enkelt av oss personlig og for bibliotekvesenet som helhet.

Dette er selvsagt ikke en an-

klage mot våre mannlige kollegaer for at de faktisk er villige til å ta på seg lederoppgaver, eller en antydning om at de ikke gjør en god nok jobb.

Men jeg tror det finnes mange kvinnelige bibliotekarer som ville være gode leder og som kunne tilført bibliotekene våre mye bra i en lederposisjon. Men vi har kanskje ikke kommet så langt med likestillingen som vi liker å tro!

BFs forbundsstyre:

Randi Rønningen (leder)
Menighetsfakultetets bibliotek
Boks 5144 Majorstua
0302 Oslo
Tlf.job: 22 59 05 22
Fax: 22 59 05 30
Tlf.priv.: 22 19 56 41
E-post: randi.ronningen@menfak.no

Turid Holtermann (nestleder)
Høgskolen i Sør-Trøndelag
Avdeling helse- og sosialfag
Ranheimsveien 10
7005 Trondheim
Tlf.job: 73 82 82 26
Fax: 73 82 82 01
Tlf.priv.: 73 91 11 59
E-post:turid.holtermann@ahs.hist.no

Siri Kolle (AU-medlem)
Fredrikstad bibliotek
Avdeling Onsøy
Onsøy

Steinar Lakså (styremedlem)
Meråker bibliotek
Meråker

Kari Lifjell (styremedlem)
Deichmanske bibliotek, Lesesalen
Oslo

Anne-Mette Vibe (styremedlem)
Norges idrettshøgskoles bibliotek
Oslo

Eli Wilhelmsen (styremedlem)
Nasjonalt læremiddelsenter
Oslo

Anne Woje (styremedlem)
Kvinnherad folkebibliotek
Husnes

Leikny H. Indergaard (styremedlem)
Rogaland fylkesbibliotek
Stavanger

BFs sekretariat:

Faglig sekretær: Sølvi Kristiansen
Adresse: Lakkegt.21,
0187 Oslo
Tlf.: 22 17 04 95
Fax: 22 17 04 96
E-post: bibforb@online.no
URL: <http://www.bibsent.no/bf/>

BFs krav til lønnsoppgjøret pr. 1. mai 1997

Randi Rønningen
Forbundsleder i BF

FRA FORBUNDET

BF har nå sendt sine lønnskrav for oppgjøret til AF, etter behandling i forbundsstyret. Oppgjøret pr. 1. mai 1997 er et såkalt mellomoppgjør. I praksis betyr det at det kun er lønn det forhandles om, de andre elementene i hovedtariffavtalene blir ikke endret. I løpet av februar og mars vil AFs organer behandle organisasjonenes krav før de oversendes arbeidsgiverne.

Kommunesektoren

Her ønsker BF at det skal avsettes en stor pott til lokale forhandlinger. Med det nye stillingsregulativet mener vi dette er nødvendig. Forutsetningen for det nye regula-

tivet er at en større del av lønnsfastsettelsen skal skje lokalt. Skal vi få prøvd ut hvordan systemet virker må det lokale forhandlingsapparatet ha en tilfredsstillende pott å forholde seg til. Vi ser også at det fortsatt er skjevheter fra justeringsoppgjøret i fjor som må rettes opp. Midlene som ble satt av til lokale forhandlinger var ikke på langt nær nok til alle behovene som oppstod.

Selv om BF prioriterer lokale forhandlinger, ser vi at det er behov for å foreta mindre justeringer av det nye regulativet. Disse justeringene må skje sentralt. Vi mener minstelønnen for ledere i lønnsstruktur II må heves, den er forholdsmessig mye lavere enn i struktur I og III. Vi vil også ha en minstelønn for biblioteksjefer. Det kan også bli aktuelt å kreve endringer på distriktsbibliotekarkoden. Vi ber derfor om at det avsettes en pott til sentrale justeringer.

I Oslo kommune ønsker vi en relativt lik fordeling mellom en pott til lokale forhandlin-

ger og til sentrale justeringer. I forbindelse med justeringsforhandlingene i 1996 ble det foretatt en betydelig kodesammenslåing i Oslo kommune. Dette fikk uheldige konsekvenser for flere av kodene for bibliotekarer. Det er derfor helt nødvendig med en sentral opprydding.

Hverken i Oslo kommune eller KS-sektoren ønsker BF å prioritere generelle tillegg på lønnstabellen.

Statssektoren

I statssektoren fremmer ikke BF egne krav, men støtter de som blir fremmet av Fagbibliotekarforeningen/Forskerforbundet. De ønsker i dette oppgjøret å prioritere grunnkoden for bibliotekarer.

AFs lønnspolitiske offensiv

Rundt omkring i landet er det siste året opprettet fylkeskontaktgrupper for medlemsforbund i Akademikernes Fellesorganisasjon. I disse gruppene er oppmerksomheten rundt det fellesskapet som AF utgjør blitt sterkere. Som kjent har AF vedtatt å gjennomføre en lønnspolitisk offensiv over flere år, og disse fylkeskontaktgruppene utgjør et viktig ledd i dette arbeidet.

Fra AFs fylkeskontaktgruppe i Oslo har Bibliotekarens redaksjon fått en henvendelse som viser dette. De sier i brevet at det er «viktig i dette arbeidet å spre informasjon om den lønnspolitiske offensiven, om problemer og mål, men også om resultater og små fremskritt. For å få en mobilisert medlemsmasse i AF er det om å gjøre at vanlige medlemmer, og ikke bare de tillitsvalgte, får forståelse av hva den lønnspolitiske offensi-

ven går ut på og at den angår alle i AF. Vi tror også at informasjon om de ulike medlemsforeningene i AF, deres politikk og særegne utfordringer kan bidra til at den lønnspolitiske offensiven blir vellykket.»

Brevet er forfattet av Eva Nærby fra Lærerforbundet i Oslo, på vegne av AFs fylkeskontaktgruppe i Oslo. Hun avslutter brevet med å be redaksjonen «vurdere å opprette en egen spalte - AF-nytt - i foreningens blad der det rettes søkelys mot aktuelle saker i AF, og der andre foreninger gis anledning til en kort presentasjon av seg selv.» Meningen er at de ulike medlemsforbundene i AF bidrar med stoff selv, i tillegg til stoff fra AF sentralt. Og som forslagsstiller, er fylkeskontaktgruppa i Oslo også positiv til å bidra.

Bibliotekarens redaktør stiller seg positiv til forslaget. Det er viktig å styrke kunnskapen om de andre yrkesgruppene med høyere utdanning. Ikke bare likhetene, men også forhold som angår den enkelte yrkesgruppe, er noe vi burde kjenne bedre til. Det er nyttig når vi står midt oppe i kampsituasjoner rundt tariffoppgjørene, men også når vi som bibliotekarer møter andre yrkesgrupper i det daglige arbeidet vårt.

Om det blir en egen spalte under vignetten «AF-nytt», eller finner en annen form, vil vi diskutere med forslagsstillerne i tida som kommer.

Tenn et lys!

Live Gulsrud
Biblioteksjef i Asker

Bibliotekene i Norden planlegger en stor nordisk bibliotekuke 10. - 16. november 1997 med tema «Skumringstime - Ordet i Norden».

Initiativtakerne er «PR-föreningen för nordiska bibliotek» og de nordiske lands bibliotekforeninger i samarbeid med Nordliv. (Foreningen Norden har tatt initiativ til prosjektet "Nordliv - Nordisk identitet: fortid, nåtid og framtid" for å øke den allmenne kunnskapen om nordisk historie, kultur og samfunn).

1997 er et interessant nordisk år. Det er 600 år siden Kalmarunionen i år 1397 ble stadfestet. Unionen besto formelt, med kortere eller lengre avbrudd, fram til 1527 da Gustav Vasa ble valgt til svensk konge.

Temaet «Skumringstime» er valgt til minne om de gamle tradisjoner med høytlesning

og muntlige fortellinger på den tiden da det var for mørkt til å arbeide ute og for tidlig til å gå og legge seg. Bibliotekene ønsker å bidra til å øke interessen for nordisk litteratur, historie og kultur, men også å vise det moderne nordiske samfunnet. Målet med bibliotekuken er å fokusere på den felles nordiske arven som bl.a. vises i den nordiske litteraturen og fortellerkunsten.

Kampanjeuken innledes mandag 10. november ved at mange bibliotek i Norden slukker de elektriske lys, tenner et stearinlys og har høytlesning av den samme tekst. Teksten som er valgt er «Bodvars død» fra Egils saga (Egil Skallagrimsson). Dette er et av de første eksempler på samtalerapi og viser ordets makt. Torgjerd narrer sin far til å dikte i stedet for å sulte seg selv ihjel.

Det er et poeng at teksten skal leses på samme klokkeslett, men tidsforskjellen gjør at man leser kl. 1500 på Grønland, kl. 1800 på Island og Færøyene, kl. 1900 i Danmark, Norge og Sverige og kl. 2000 i Finland.

Program og aktiviteter i løpet av bibliotekuken tilrettelegges av de lokale bibliotek i

samarbeid med f.eks. Foreningen Norden. Forfatteraftner, visekvelder og foredrag skal avløse hverandre. En stor konkurranse med tema Norden og med trivelige premier er under planlegging. Nordiske bibliotek kommer til å utfordre hverandre omkring forskjellige aktiviteter. Og om økonomien og interessen finnes, kommer bibliotek til å utveksle personell med hverandre i løpet av uken.

Arrangørene håper at skolene vil engasjere seg i bibliotekuken og informasjon vil bli sendt skolebibliotekene i Norden.

Velkommen til å delta i en viktig, trivelig og stimulerende kampanje.

Årsmøte i Sogn og Fjordane BF

Styret i Sogn og Fjordane lokallag av Bibliotekarforbundet har sendt ut innkalling til årsmøte. Det blir tyrsdag 11. mars 1997 kl. 18.00 på Høgskulen i Sogn og Fjordane. Avdeling helsefag (tidlegare Sjukepleiehøgskulen) i Førde.

Saklista inneheld dei vanlege årsmøtesakene. Frist for å komme med saker til årsmøtet er sett til 21. februar 1997. Etter årsmøtet blir det bli orientering om vegen vidare for AFs lønnspolitisk offensiv. Det blir enkel servering på møtet.

Årsmøte i Finnmark BF

Vinterstormene skal ikke hindre Finnmark lokallag av Bibliotekarforbundet å avholde årsmøte. Leder Lillian E. Rushfeldt melder at årsmøtet blir lørdag 15. mars kl. 17.00 på Barnebiblioteket i Vadsø.

Saker som ønskes behandlet på årsmøtet må være styret i hende senest 21. februar. Steinar Lakså fra forbundsstyret vil delta på møtet. Årsmøtet i BF kombineres med årsmøtet i NBF Finnmark, som avholdes tidligere på dagen.

God BF-verving i Finnmark

Lillian E. Rushfeldt er en stolt lokallagsleder i BF. Og hun har grunn til å være det. Etter god verveaktivitet i Finnmark lokallag av BF i fjor er medlemstallet i fylket nå kommet opp i 30. Det innebærer blant annet at Finnmark lokallag akkurat har nok medlemmer til å kunne velge seg 3 delegater til vårens landsmøte i Bibliotekarforbundet.

Lillian melder at BF-medlemmene i Finnmark er både glade og stolte over så gode resultater. Hun forteller at det etter opplysninger de sitter inne med skal være 47 fagutdannede bibliotekarer i Finnmark. 4 bibliotekarer er organisert i Fagbibliotekarforeningen/Norsk Forskerforbund. Av de resterende 43 bibliotekarene i fylket er altså 30 medlemmer i Bibliotekarforbundet.

- Vi fikk 6 nye medlemmer i 1996 etter aktiv verving og tilflytting, forteller Lillian E. Rushfeldt. Sammen med Fagbibliotekarforeningen organiserer Bibliotekarforbundet nå altså nærmere 75% av alle bibliotekarer i fylket!

AF-Samarbeidsforum

Randi Rønningen
Forbundsleder i BF

FRA FORBUNDET

I AF-systemet finnes det et forum som arbeider spesielt for de mindre forbundene, AF-Samarbeidsforum. Alle forbund uten fast plass i AFs styre og/eller AF-S (AFs forhandlingsutvalg i statssektoren) har rett til å være medlem av forumet. I retningslinjene til Samarbeidsforumet står det at det har som formål å ta opp og behandle saker som er av felles interesse for medlemsforeningene angående AF (AFs styre, besluttende og rådgivende utvalg etc.), samt samordne og forbedre saker til AFs representantskapsmøte.

Samarbeidsforumet har ingen formell plass i AF, men har allikevel stor betydning for oss som er medlemmer der. For det første er det en realitet at de mindre forbundene ikke klarer å få gjennom saker alene, men dersom vi står samlet kan vi få flertall for noe vi mener er spesielt viktig. For det andre kan vi gjennom forumet få satt i gang tiltak vi ikke klarer alene. Et godt eksempel på dette er kursaktivitet. I løpet av de to siste årene har flere av BFs tillitsvalgte vært på ukeskurs arrangert av Samarbeidsforumet.

Må vi ha et spesielt forum for å få til dette? Selvsagt må vi ikke det, men all erfaring viser at gode hensikter er vanskelig å gjennomføre uten et apparat som administrerer de ulike sakene. Slik sett blir styret i AF-Samarbeidsforum det redskap vi som er små

trenger for å få utnyttet våre ressurser best mulig.

16.-17. januar i år ble det for første gang arrangert en konferansen for forum-foreningene. Målet med konferansen var å diskutere hva vi ville med Samarbeidsforumet og hvilke målsettinger, strategier og innsatsområder styret skal jobbe etter. BF var representert på seminaret ved leder og faglig sekretær. Seminaret ble avsluttet med årsmøte der de tidligere diskusjonene resulterte i konkrete vedtak. De viktigste arbeidsområdene i 1997 vil være å opprette lokalt samarbeid, tillitsvalgtopplæring og medlemsfordeler. Det var også valg og Sølvi Kristiansen ble valg inn i det nye styret.

Randi og Sølvi i Sandefjord

Randi Rønningen og Sølvi Kristiansen har vært på AFs såkalte Sandefjord-konferanse 30.-31. januar. Den ble arrangert for 30. gang nå i år. I nyhetsbildet fikk vi vite fra Sandefjord at AFs leder Magne Songvoll krever 5% lønnsøkning for akademikere i 1997-oppgjøret. Men ellers er vi henvist til å få vite hva som foregikk fra våre egne deltakere.

- Programmet var i utgangspunktet spennende, sier Randi Rønningen til Bibliotekaren. Men det tok aldri helt av. Statssekretær Magnus Midtbø fra Kirke-, utdanning- og forskningsdepartementet snakket om hvordan vi kan skape en nasjonal handlingsplan for etter- og viderutdanning, eller EVU som det heter nå. Han klarte ikke helt å engasjere. Så var det kvarters-innlegg fra personalsjefen i Orkla, en fra AFs styre og en fra Universitetet i Oslo. Debatten etterpå viste at det er uenighet mellom LO og AF om EVU skal prioritere de som allerede har utdanning og trenger påfyll, eller de som mangler høyere utdanning.

Tron Øgrim sto på programmet annen dag, men han kom dessverre ikke. Han skulle snakke om opplæring for det 3. årtusens nye menneske. Men vi fikk presentert en undersøkelse fra to forskere fra Stiftelsen for sam-

funns- og næringsforskning. Undersøkelsen gjaldt innvandrere med høyere utdanning sine muligheter i det norske arbeidsmarkedet. Ingen overraskelser der. Vi har jo egne eksempler på at bibliotekarer som snakker godt norsk og har norsk utdanning, men har et navn som gir assosiasjoner til for eksempel Pakistan eller India, har problemer med å få jobb i Norge.

Konferansen ble avsluttet med et provoserende innlegg av sjefredaktøren i Dagens Næringsliv, Kåre Valebrokk. Under tittelen «Jakten på de faktiske maktforhold», hevdet han blant annet at fagforeninger er til hinder for god lønnsutvikling. I land der fagforeninger ikke står sterkt, er akademikere bedre lønnet enn det de er i Norge, hevdet han. Valebrokk viste da til Tyskland som et eksempel på dette, sier Randi.

Men selv om det oppsatte programmet ikke tar helt av, er det tydelig at slike konferanser er kontaktskapende og viktige. Randi kommer med en rekke eksempler på at viktige spørsmål blir diskutert i pauser og ved midtidsbord. - Og det er jo ofte det som ofte er vitsen med å være med på slike konferanser, sier Randi til slutt.

RED ■

NBF med ny opphavsrettskonferanse i Oslo

17. og 18. april 1997 vil Norsk bibliotekforening arrangere en opphavsrettskonferanse som del av EBLIDAs ECUP-prosjekt (European copyright user platform), som er finansiert av EU-kommisjonen. Flere sentrale foredragsholdere, blant dem ECUPs prosjektansvarlige, kommer og vil innlede til debatt samt gjennomgå sentrale opphavsrettslige forhold for bibliotekene.

Hensikten er å øke bevisstheten om opphavsrettslige spørsmål blant bibliotekarene, stimulere til debatt, utvikle modeller til lisensavtaler for elektronisk materiale, og ikke minst skape et ressurscenter for opphavsrettslige spørsmål. Første del av prosjektet ble gjennomført i perioden 1994-95. Andre del kalles ECUP+, og våren 1997 vil nasjonale ECUP "workshops" bli arrangert i alle femten EU-land pluss Norge.

■

Stadig kamp om 7027 i Telemark

Kjersti Bjerka
Styremedlem i BF Telemark

I Bibliotekaren nr.2/96 hadde vi en artikkel om lønnsforholdene til bibliotekarene i videregående skoler i Telemark. BFs lokallag i Telemark hadde presset på for å oppjustere

bibliotekarene til stillingskode 7027 (avdelingsleder i bibliotek), og det var positivt da skoleetaten i Telemark fylkeskommune skrev brev til sitt eget personalkontor for et drøyt år siden, med klar anbefaling av 7027. Hvordan har det gått siden? Vi har fått følgende melding fra Kjersti Bjerka i styret i Telemark BF:

«BF avd. Telemark fikk i januar 96 melding om at skoleetaten ønsket at de nye stillingene skulle lyses ut i st.kode 7027, avdelingsleder i bibliotek. Dette ble ikke fulgt opp i utlysningene av stillinger som var besluttet opprettet i 1995 (utlyst i 96). Vi påpekte dette etter hver utlysning. Våren 96 ble 2 stillinger utlyst i st.kode 7027, og vi tenkte at nå er slaget vunnet. Fulle av optimisme la vi inn krav om oppjustering av de eksisterende stillingene til st.kode 7027 i de lokale

forhandlingene. Fylkeskommunen ønsket ikke engang å vurdere kravet - bibliotekarene hadde fått så mye ved de sentrale forhandlingene.

Nå lyses det ut en ny ½ stilling i videregående skole. Stillingen lyses ut internt og i lønnskode 7026. Vi tar selvsagt dette opp med skolen, og vi vil nå sende et nytt brev til fylkesskolesjefen hvor vi ber om at problemet blir tatt opp til ny vurdering.

Styret i BF avd. Telemark ønsker å ha skolebibliotekarenes lønns plassering på virkeplanen også i 1997. Dette er en sak vi vil følge opp.»

Forbundsstyrets møte 13.januar

Til tross for storm på Vestlandet og tåke på Fornebu kom alle styremedlemmer fram omtrent til møtestart. Dagsorden var i stor grad fylt opp med landsmøtesaker, uten at det var forventet storm rundt dem.

Men først skulle forbundsstyret se gjennom det foreløpige regnskapet for BF i 1996. Her var de vedtatte kr. 70.000 satt av til konfliktfond, men BFs leder Randi Rønningen ønsket en vurdering av om det eventuelt skulle plusses på litt av overskuddet fra regnskapet i 1996. Det overskuddet ser ut til å bli på ca.kr. 60.000. Det ble framført gode argumenter både for å øke avsetningen til konfliktfond og for å la overskuddet stå som styring av BFs generelle likviditet.

Styret husket likviditetsproblemet BF hadde sist vår, da BF måtte «låne» en sum fra sitt eget konfliktfond. Årsaken var spesielt store utbetalinger i en kort periode, uten at dette var uttrykk for noe feil i budsjettet. Det hører med til historien at det «lånte» beløpet ble satt tilbake til konfliktfondet, at det ikke ble noen konflikt under tariffoppgjøret i 1996, og at BFs budsjett for 1996 totalt sett altså gikk med ca. kr. 60.000 i overskudd.

Behovet for likviditet er viktig. Styret endte opp med å holde på at avsetningen til konfliktfond skal være kr. 70.000, og at hele overskuddet fra i fjor skal gå til styrking av BFs generelle likviditet.

Fordeling av tilskudd til lokallagene ble vedtatt, med en økning i totalen fra kr. 100.000 i 1996 til kr. 140.000 i 1997. Summene til hvert lokallag er basert på vurdering av medlems-tall og reiseutgifter for styre- og medlemsmøter. Men styret var klare på at neste gang lokallagsbevilgningene kommer opp, for 1998, skal man se nøye på regnskapene for 1996.

Forbundsstyret hadde deretter en moden behandling av NOU 1996:14 Arbeidsrettsrådet. Styret tok simpelthen NOU-en til etterretning, da det ikke var vesentlige kommentarer BF hadde til forslagene i utredningen.

Så kom hele serien med landsmøteforberedelser. Framlegg til dagsorden var plankekjøring. Vedtektene regulerer dette greitt, og BF har allerede et ordinært landsmøte med delegater bak seg. Det som blir

nytt nå, er at 1997-landsmøtet kun vil bestå av delegater, etter vedtektsendringene på landsmøtet for 2 år siden. Forøvrig ble det slått fast at sakspapirene til landsmøtet blir tatt inn i Bibliotekaren nr. 3/97.

Forholdet mellom BF og Forskerforbundet/FBF skal opp som sak på landsmøtet. Grunnlaget for sakspapir på denne saken ble gjennomgått. Holdningene til den oppståtte situasjonen ble drøftet og styret vurderte former å presentere denne problematikken for landsmøtet.

Styrets beretning for perioden ble gått gjennom. Deretter ble det diskutert hvorvidt BFs lønnspolitikk skulle føres opp som egen sak på landsmøtet, eller om lønnspolitikken skal inngå som tema i beretnings- og arbeidsprogramdiskusjonene. Med 6 mot 3 stemmer ble det vedtatt å la lønnspolitikk inngå i de nevnte punkter.

Kontingentsatsene i BF skal vedtas på landsmøtet. Forbundsstyret vedtok enstemmig å gå inn for endring.

(Forts. på s.21...)

Internett og fjernlån

- Det er mange av oss som mener at bibliotekene nå står foran store utfordringer. Mye større enn noen av oss har opplevd. Noen hevder at vi må helt tilbake til Gutenberg for å finne en større omveltning når det gjelder informasjonsutveksling, sier fylkesbiblioteksjef Svein Nilsen i denne artikkelen om fremtidig litteratur- og informasjonsformidling. Artikkelen er basert på et foredrag han holdt i Askim Rådhus 29. januar.

Svein E. Nilsen,
Fylkesbiblioteksjef i Østfold

Forskjellen mellom liv og død

Administrerende direktør for IBM Norge forteller i en kronikk i Aftenposten (21.1.97) om polfarer Scott som tok en tur til Norge for å prøve ut en for ham helt ny teknikk: ski og staver. Etter å ha prøvd noen timer uten å få tak på det, konkluderte han med at dette var ubrukelig teknikk. Han dro sørover med annen teknologi og kom aldri tilbake. Moralene er: ny teknologi kan bety forskjellen mellom liv og død.

Ski var ingen ny teknologi i 1906, men den var ny for Scott. Sagt på litt moderne norsk: brukergrensesnittet mellom ski-teknikken og Scott var uoverstigelig.

Internett er heller ingen ny teknologi. Protokoller som bestemmer at datamaskiner skal kunne snakke sammen har eksistert lenge. Men brukervennligheten eller grensesnittet begynte først å bli bra i 1993. Det er World Wide Web-teknologien som har gjort internett brukbart.

Hadde Scott blitt møtt av norske skiinstruktører på Lillehammer og akevitt på hotellet, hadde han kanskje innsett verdien av ski-teknologien. Han kunne ha slått Amundsen i kappløpet!

Omveltning

Det er mange av oss som mener at bibliotekene nå står foran store utfordringer. Mye større enn noen av oss har opplevd. Noen hevder at vi må helt tilbake til Gutenberg for

å finne en større omveltning når det gjelder informasjonsutveksling. Det spesielle med utviklingen på dette området er hastigheten.

Tenk tilbake: hva skjedde med bibliotekene mellom 1975 og 1985. Ingen verdens ting. Mellom 1985 og 1990: ingenting. For alt for mange biblioteker har det heller ikke skjedd noe som helst de siste 5 årene - annet enn at kortkatalogen er flyttet over i en mindre kasse.

Store Norske leksikon fra 1991 nevner ikke internett med et ord. Supplementsbindet 1992 har en kort artikkel. Supplementsbindet 1996 har endelig en grundig artikkel. Det viser at utviklingen har skjedd de aller siste årene. Faktisk fra Netscape-browsersen kom i 1994.

På denne bakgrunn er det ikke rart at noen av bibliotekene i Østfold fortsatt mangler internett-tilknytning.

Men virkeligheten idag er ny teknologi og nye løsninger som kommer i stor fart. Derfor må bibliotekene henge med og ta i bruk teknologien. "Vente og se-holdning" gikk an i gamle dager - før 1995 - nå må bibliotekene modernisere seg. Husk Scott.

Mister betydning

Den danske Riksbibliotekaren (Morten Laursen Vig) gjør følgende ord til sine: (Nyt fra Nyhavn, nr 4/96):

Tradisjonelt oppfattes bibliotekene som en fysisk samling av bøker og annet materiale. Når befolkningen i voksende omfang kan hente informasjon direkte fra kildene gjennom elektroniske nettverk, mister det tradisjonelle biblioteket en del av sin betydning. Men det vil fortsatt være behov for en

bibliotekfunksjon i form av en offentlig informasjonsentral.

Denne innledningen får stå som en slags begrunnelse for vårt engasjement for internett i bibliotekene. Diskusjonen om boka vil overleve, lar vi ligge. Den utviklingen kan ikke vi påvirke. I overskuelig fremtid er det ingenting som tyder på at skjønnlitteratur ikke fortsatt vil bli utgitt. Her vil markedskrefter og opphavsmenn styre utviklingen. Når det gjelder faglitteratur og særlig oppslagsbøker og lignende, vil vi nok oppleve en elektronisk utvikling. F.eks ligger nå Encyclopedia Britannica tilgjengelig on-line på internett til en pris av ca 2000 kr i året for en alltid oppdatert versjon.

Som den danske riksbibliotekar var inne på: oppgaven fremover blir å ta vare på de tradisjonelle bibliotekoppgavene i form av å stille norsk og utenlandsk litteratur til rådighet. Jeg er også overbevist om at biblioteket som møtested og værested, må vektlegges. Det må skapes trivelige oppholdsrom i lokalsamfunnet hvor også tiden kan få lov til å stå stille en stakkert stund.

Kfr Planleggingsministerens redegjørelse for Stortinget den 28.1.1997: IT-politisk redegjørelse (URL-adresse på ODIN: <http://odin.dep.no/psd/taler/97/970128.html>).

Denne funksjonen må bibliotekene klare å kombinere med et hypermoderne infoteknologisenter som er kommunens kompetansesenter på innhenting av informasjon. Forhåpentlig også på tilrettelegging av informasjon om kommunen.

Vi står foran følgende fremtid:

1. Informasjon vil være tilgjengelig elektronisk.
2. Bibliotekenes kulturpolitiske rolle blir viktigere - jeg tenker da i forhold til norsk språk,

norsk litteratur, kvalitet. Møtestedet for litt intellektuell virksomhet. Litteraturkvelder, forfatterbesøk, dikt i peiskroken. Man må også ta hensyn til de mange mindretallene.

3. Kompetansesenter for 'etterutdanningsreformene' og for skolevesenets behov i forbindelse med reform 97 og moderne former for undervisning.

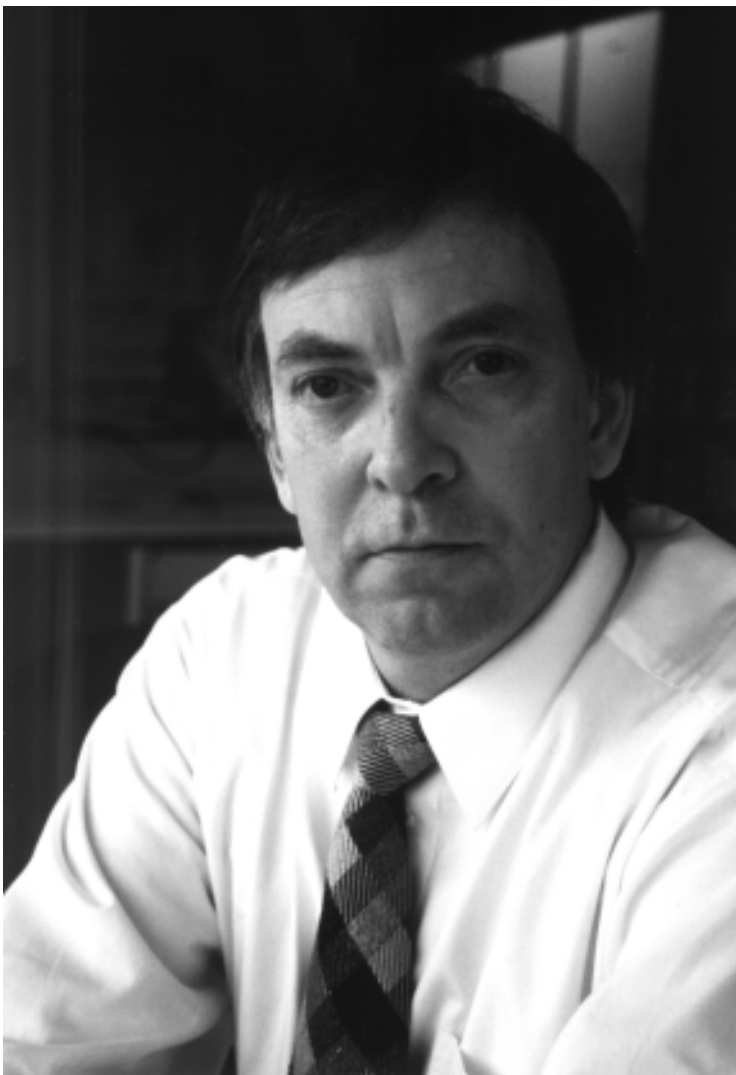
Litteratur- og informasjonsforsyning

Det kan også sies på en annen måte: hvordan skal vi fordele oppgavene mellom folkebiblioteket og fylkesbiblioteket - mellom det enkelte bibliotek og nettverket av biblioteker. På samme måte må man også tenke innad i kommunen: det må bygges nettverk av skolebibliotekene og folkebiblioteket. Dette samarbeidet må kommunene utvikle fort blant annet for at moderne undervisningsmetoder skal kunne brukes.

Også på dette området er moderne teknologi et utmerket middel. Men i tillegg til edb og internett, må det også bygges opp samlinger av litteratur, av tidligere prosjektoppgaver og av kompetanse på innhenting av opplysninger og kunnskap fra en eksplosivt økende datamengde.

Sagt på en annen måte: en fjerdeklasing som skal skrive en side eller to om krokodiller, må finne slik informasjon på hjemstedet eller elektronisk fra hjemstedet. Fylkesbiblioteket har i alle år skaffet krokodillestoff til bibliotekene, men nå skriver vi 1997 og det er på høy tid å sette andre krav til kommunene enn man satte i 1970. Samtidig er det nødvendig å finne en oppgavefordeling til beste for brukerne. (Se på: <http://www.tjener.uninett.no/~karlsoy/skole/zoologi.html> og <http://www.tjener.uninett.no/~karlsoy/skole/index.html>)

En oppfordring: Bruk dataløsningene og internett til å bygge opp et kommunalt informasjonsnett for skolene og folkebiblioteket med adgang også for befolkningen. Spill på bibliotekvesenets fenomenale dataløsninger og nettverk !

- Det er mange av oss som mener at bibliotekene nå står foran store utfordringer. Mye større enn noen av oss har opplevd. Noen hevder at vi må helt tilbake til Gutenberg for å finne en større omveltning når det gjelder informasjonsutveksling, hevder fylkesbiblioteksjef i Østfold Svein E. Nilsen. (Foto: SEN)

Fjernlån

Vi forbinder fjernlån med innlån av bøker fra andre biblioteker. Men i praksis handler det om innhenting av informasjon som man selv ikke har i sitt eget bibliotek.

Reglement for folkebibliotek (<http://samson.bibtils.no/reglem.htm>) sier at biblioteket aktivt skal forsøke å skaffe litteratur fra andre biblioteker når man ikke selv har det som låneren ønsker. Man skal altså drive aktivt fjernlån. Likevel er det stor variasjon mellom bibliotekene m h t mengden av fjernlån - i Østfold varierer det mellom 30 og 2000. Variasjonen må ha noe å gjøre med hvordan bibliotek drives i de enkelte kommuner.

Bibliotekvesenet består av forskjellige samlinger med bøker og annet - antakelig er det

mer enn nok til å dekke enhver etterspørsel. Det er bare det at de står i Rømskog, i Namsos og i Askim, men det er det ingen som vet. Det er bare et fåtall av bibliotekene som har sine kataloger «på nettet» idag. (Se oversikten over det norske A-laget: <http://www.of.fylkesbibl.no/biblioteknett/#Nofob>). Men også her går utviklingen fort. Dvs: mulighetene er der, men det tar tid for bibliotekene å velge de rette løsningene - og ikke minst få tatt løsningene i bruk.

Vi får i en kortere eller lengre periode biblioteker på forskjellige lag: A-laget med søkbare kataloger og B-laget som man bare kan se i 'kortene' ved å oppsøke bibliotekene fysisk. Bibliotek i en C-divisjon får heretter klare seg selv.

A-laget: Bibliotek på dette laget er listet opp på startsidene BIBLIOTEKNETT - ØSTFOLD. B-laget i Østfold: Her inkluderer vi de som har internett.

Målet er å få alle bibliotekene i Østfold opp på B-lags status i første omgang og på A-lags status i neste. Presentasjonen av IT-prosjektene i Trøgstad og Halden vil vise at det er mulig.

Problemer?

Det er flere forhold her som vil by på problemer: noe er av praktisk art og noe av lovmessig art.

For det første: Kan fylkesbiblioteket skyve bibliotek på C-laget helt ut av sitt ansvarsområde? Bibliotektilsynet er kjent med dette, men har ikke gitt noen tilbakemelding på om dette er lovlig/ulovlig eller ønsket/uønsket. Antakelig er det ikke noe i Bibliotekloven med regelverk som sier at fylkesbiblioteket skal utføre tjenester for folkebibliotek som selv velger ikke å følge med tiden.

Jeg er klar over en setning i Statens bibliotektilsyns rundskriv om fjernlansregler (URL: <http://samson.bibtils.no/rsk496.htm>) der det i bakgrunnsinformasjonen heter bl.a:

"Desse nye reglane gjev auka fridom for dei folkebibliotek som ønskjer det til å tinge

fjernlån direkte fra bibliotek som har materialet. Dei som ikkje ønskjer det eller ikke har høve til det av ulike grunnar, kan halde fram med å sende alle fjernlånstingingane sine til fylkesbiblioteket."

Selv om det heter at fylkesbiblioteket skal supplere og støtte de kommunale bibliotekene, må det i praksis være helt selvsagt at det også må kunne stilles krav til folkebibliotekene. Det krav vi setter fra 1. juli 1997 er at bibliotekene må ha internett-tilgang og aktivt bruke de mulighetene man da får. Setningen jeg siterte fra SBs rundskriv, liker jeg naturligvis ikke. Den kan misbrukes av bibliotek som ønsker å fortsette i en bakevje. Den kan hindre at befolkningen i noen kommuner ikke får den oppgraderte service de har behov for.

Rundskrivet med fjernlansregler og låneveier behandler ikke det viktige problemet: Hva med de A-lags bibliotek som mottar bestillinger enten disse kommer fra fylkesbibliotekene eller fra 40 bibliotekavdelinger i Østfold ?

Er det en selvfølge at Bærum, Asker, Halden, Trøgstad, Moss vil sende sine bøker til bibliotek i hele landet ? Bærum, Asker og Halden leverer data til SAMKAT og har forpliktet seg til å stille sine bøker til rådighet. Men det er også folkebibliotek som kunne vært med i samkatalogen, men som har valgt IKKE å levere data fordi man har sett at biblioteket kan påføres store portoutgifter og merarbeid med fjernutlån til andre.

Vi har påpekt slike forhold gjentatte ganger overfor SB, men jeg innser at det er vanskelig å finne en løsning.

Som dere vet, er det fylkesbibliotekene som er pålagt FJERNLÅN i loven og som dermed pr. definisjon har den nødvendige økonomi til å drive med fjernlån. Jeg ser ikke noen grunn til å diskutere pavens skjegg i form av betalingsordninger for fjernlån eller statlige overføringer direkte til bibliotek som fjernUTlåner til andre:

- bibliotektjenester er gratis i Norge
- det er ingen ting som tyder på at vi kan få øremerkede midler til dekning av portoutgifter og arbeidsomkostninger til folkebibliotek som stiller sine samlinger til rådighet for hele landet.

I Østfold har vi som kjent en ordning der fylkesbiblioteket overfører en del bestillinger til bibliotekene i Sarpsborg, Halden, Askim, Rygge og Moss. For hver effektivt

bestilling fra disse bibliotekene betaler vi kr 40. (SHARM-ordningen). Det er en ordning som er gjennomførbar sålenge VI har kontrollen med antallet bestillinger som vi må bekoste.

Nyterne og yterne

Vi har innført begrepene NYTERE og YTERE om bibliotekene. Bibliotek med søkbar database kan være Ytere, men bare dersom de ønsker det. Til nå har det stort sett dreid seg om Bibliofil-bibliotekene mens Media-bibliotekene danner en egen familie som har stengt alle andre ute. Nå kommer også muligheten for å søke i MikroMarc-bibliotek, men det forutsetter at biblioteket investerer i nødvendig utstyr og programvare.

Jeg nevnte at det antakelig finnes mer enn nok av titler i det samlede folkebiblioteksystemet. Hovedproblemet er å få oversikt over hvor titlene befinner seg. Teknisk er det nå i ferd med å bli løst, men det vil ta tid å få folkebibliotekene til å ta skrittet over til YTERNE - altså A-laget.

Hvis vi kan ha alt dette i bakhodet, kan vi se på LÅNEVEIENE: Nå forutsetter jeg at biblioteket har internett-adgang.

Lånevei-kryss A:

Man søker i ØFYB og bestiller slik det er gitt utførlig anvisning på i Fjernlån bildet på "Biblioteknett-Østfold."

Det vil bety en vesentlig bedre og forenklet hverdag for dere som tar dere av fjernlån i folkebiblioteket. Eller for å sitere bibliotekar Britt Haugbro i Spydeberg (4300 innb) som skriver følgende i Bibliotekforum:

-Det som virkelig har forandret hverdagen vår er installeringen av internett .. dette fabelaktige hjelpemiddelet. Den største forenklingen er muligheten for direkte bestilling til fylkesbiblioteket. Da jeg begynte i Spydeberg for 1,5 år siden ble alle fjernlån hamret ned med skrivemaskin og sendt pr faks. Nå søker vi opp boka i fylkesbibliotekets katalog, trykker på 'send' og vips er bestillingen framme ! (Litt fritt sitert).

Antakelig vil bibliotekene bestille mye mer også i vår database (felles med Fredrikstad bibliotek) fordi dere får oversikt over hva som finnes og om materialet er «på hylla». Dere vil etterhvert også merke at brukerne har samme adgang til katalogen og det vil føre til økt aktivitet.

Men suksess innenfor det offentlige er ikke bare av det gode. Økt «produksjon» fører ikke til at man får økte ressurser - særlig ikke på personalsiden. Det vil igjen måtte bety at vi må heve terskelen for hva vi godtar som «fjernlansbestillinger» - rett og slett fordi vi ikke makter en fortsatt årlig 20% økning. Dessuten må terskelen settes slik at ikke for mange av de populære bøkene til Fredrikstad bibliotek i for stor grad forsvinner ut av kommunen.

Idag tar vi ikke mot bestilling på «brødvare», men det er enighet om at det enkelte bibliotek selv kan ta en ringerunde i Østfold og prøve å få tak i slike bøker. Det er ikke alltid en enkel definisjon.

Legg merke til at fjernlansreglene også sier at man kan bestille i annet bibliotek i eget fylke etter retningslinjer for regionalt lånesamarbeid. I 'flytskjemaet' for fjernlån, er det ingen hyperlenke her, for pr idag finnes ikke andre folkebibliotek i Østfold som man kan søke i, men akkurat dette spørsmålet må vi diskutere i tiden framover fordi målet må være å få alle folkebibliotekene ut på nettet med søkbare kataloger. Vi må drøfte om bibliotekene i fylket ønsker å stille sitt materiale til rådighet for hele landet eller kanskje bare til rådighet i første omgang for andre biblioteker i fylket.

Skal bare bibliotek som har søkbar katalog via internett få lov til å bestille i andre folkebibliotek eller skal alle få anledning ? Hvis alle skal få anledning regner jeg med at en forutsetning må være at de bibliotekene som bare kan søke, kan vise til aktiv innsats for å gjøre egen katalog søkbar.

Jeg vil minne om at også de mindre bibliotekene kan ha materiale av interesse for de store. Det ser vi helt klart etter at bibliotekene i det som før var "kommunene rundt Fredrikstad", er blitt søkbare.

Kulturplanen for Østfold skal på høring i mars og etter det må vi nedskrive en plan for biblioteksamarbeidet på dette området. Høgskolebibliotekene må også få sin plass her - de er jo søkbare via BIBSYS, men jeg har vanskelig for å se at de kan komme helt på topp når det gjelder bibliotek som folkebibliotekene skal søke og bestille i. Men de har fellesavtale om tilgang til ganske spesielle databaser i det store utland - for mer viderekommende referanse- spørsmål. En avtale om assistanse fra HiØ-bibliotekene kan absolutt komme på tale.

Fylkesbiblioteket kan ganske egenhendig organisere fjernlånssamarbeidet innad i fylket, men en slik organisering må ta hensyn til virkeligheten. Dersom ikke folkebibliotekene ønsker å låne av hverandre og man viser til høye portoutgifter og stort merarbeid, er det antakelig lite vi kan gjøre. Hvis alle lånte INN like mye som de lånte UT - ville det ikke være noe problem. Men som nevnt: fjerninnlån pr år varierer fra 30 til 2000 - og det er heller ikke størrelsen på biblioteket som er avgjørende. A-laget vil ganske snart bli mektig irriterte over NYTERE som nok lett vil bli oppfattet som snyltere.

Lånevei-kryss B:

Dersom materialet dere er på jakt etter, ikke finnes i ØFYB sier låneveiene at dere skal låne fra NBR/Depotbiblioteket i Mo i Rana. NBR/Depot finner man fram til ved søk i BIBSYS som jo er fellesbasen for fagbibliotekene. Man kan finne ut om materialet er på plass, om det er utlånt, eller om det ikke lånes ut. Man kan bestille direkte elektronisk, men må sørge for å få seg et lånenummer i NBR. Eller man kan sende en faks. Når det gjelder lånenummer, er det et kapittel for seg i BIBSYS. Vi har bedt SB om å sørge for at alle bibliotek i Norge ble tildelt lånenummer som kan brukes i hele biblioteksystemet. SB har tatt dette opp med RBT som har sendt saken over til BIBSYS og håpet er at det i hvert fall tildeles gjennomgående lånenummer som kan brukes i hele dette systemet.

For dere som etter hvert er blitt drevne med musa, kan det virke tungvint å bestille helt oppe fra Nordland når man kan se at boka står på hylla i Vestfold, Akershus osv. Men låneveiene må man følge hvis man ikke skal risikere å få bestillingene i retur. Låneveiene skal bidra til å spre bestillingsmengdene og NBR/Depot er opprettet bl a med formål å bistå folkebiblioteksektoren.

Etterhvert som flere og flere kommer opp på Østfold-nivå når det gjelder fjernlån, vil vi oppleve at NBR/Depot blir tømt for titler. Derfor håper jeg at Østfold-bibliotekene heretter sender overskuddsbøker til NBR i større grad enn hittil - for mye loppemarkeder blir ris til egen bak.

Lånevei-kryss C:

Når NBR/Depot er prøvd, dvs når materialet er utlånt, ikke til utlån, eies ikke, kommer man til neste veikryss, C. Her finner man

fylkesbibliotekene etter emnefordelingsplanen - oppdelt etter Dewey. Her kan man søke direkte i det bibliotek som har ansvar for fagnummeret. Forhåpentligvis er man ute etter en bok med fagnummer som hører hjemme i et Bibliofilbibliotek for da kan man søke direkte og finne ut om boka står på hylla. I de fleste tilfeller kan man også bestille elektronisk, men ikke alle fylkesbibliotek har tatt denne muligheten i bruk av en eller annen grunn - dessverre har ikke Deichman det.

Lånevei-kryss D:

C og D er for såvidt det samme - har ikke «emnebiblioteket» det du er ute etter, eller er det et MEDIA-bibliotek som du ikke kan nå (hvis du da selv ikke er et Media-bibliotek), prøver du videre i de forskjellige andre fylkesbibliotekene.

Teoretisk skal du altså sende bestilling på f.eks religionslitteratur til Rogaland som emnebibliotek for 200-gruppa. Men siden Rogaland ikke kan nås elektronisk så er det forståelig om man prøver andre biblioteker. Men husk i alle fall at SAMBOK (samkatalogen for bøker) kanskje kan gi deg svar på om boka er innkjøpt i Rogaland).

Lånevei-kryss E:

Under lånevei pkt E har vi SAMKATALOGEN som altså lister materiale som er anskaffet ved fagbibliotekene, fylkesbibliotekene og noen folkebibliotek som har inngått avtale med SAMKAT. Disse folkebibliotekene skal man forsøke før man går videre langs låneveiene. Veldig tungvint for det er bare 2 folkebibliotek pr idag som ligger her med søkbar katalog - Bærum og Asker.

Lånevei-kryss F:

Er alt negativt, vender man tilbake til BIBSYS og søker og sender bestillingen til et av de faglige ansvarsbibliotekene som finnes. Og videre til andre fagbibliotek.

MERK at regelverket sier at bestillinger som ikke følger låneveiene, kan returneres. Jeg har mer sans for uttrykket: SKAL returneres.

Grunnen til låneveiene er selvfølgelig å hindre sammenbrudd i nettverket. Hvis bare et fåtall biblioteker utsettes for mengdene av bestillinger fra hele landet, vil disse bibliotekene måtte innskrenke adgangen for uten-

forstående. Og det finnes ingen lovbestemmelser som vil kunne hindre dette.

Helt fritt fjernlån

Som alle nå for lengst har forstått, legger vi opp til at bibliotekene selv driver sitt fjernlån ved å bestille i andre biblioteker.

Fylkesbiblioteket kommer inn når dere står fast, når bestillinger må til utlandet og når det gjelder kurs og møter innenfor dette området.

5 millioner til internett-tilknytning

Statens bibliotektilsyns rundskriv nr 1/97 (datert 23.1.97), adressert til «kommunene» med påskrift «gjelder folkebiblioteket», gir bibliotek uten internett en unik sjanse til å komme på B-laget.

Rundskrivet forteller at dere kan søke om midler til kjøp av utstyr og programvare for å benytte internett - hele 75% av utgiftene kan det søkes om. Søknadsfrist er 3. mars og midlene kan utbetales i mai 1997.

Det kan søkes om midler til:

- innkjøp av utstyr og programvare som er nødvendig for å benytte internett til informasjonssøking og kommunikasjon.
- oppgradering av eksisterende utstyr og programvare som er nødvendig for å benytte internett til informasjonssøking og kommunikasjon.
- oppretting av telefon-/ISDN-abonnement til bruk for informasjonssøking og kommunikasjon på internett.
- oppretting av internett-abonnement.

Det kan IKKE søkes om midler til:

- innkjøp eller oppgradering av utstyr og programvare som ikke har direkte sammenheng med internett-tilknytningen.
- innkjøp av utstyr og programvare som er nødvendig for å tilby egne tjenester fra biblioteket eller stille egne ressurser til disposisjon på nettet.
- drifts- eller leiekostnader.
- personalressurser.

Altså et solid løft fra C-lag til B-lag. Forhåpentlig vil støtten føre til at det frigjøres egne midler som kan gi biblioteket status som A-lag. Altså enda en grunn til at vi kan si: bibliotek uten internett-tilgang vil ikke få utført fjernlånsservice fra fylkesbiblioteket etter sommeren 1997.

(Forts. s. 21...)

Hva syns vi om Rugaas nå?

Enquete blant bibliotekarer etter at Ben Rugaas har vært planleggingsminister i to måneder

Ved inngangen til februar måned ville Bibliotekaren ta stemningen på pulsen. Vi sendte de samme 5 spørsmålene til en del bibliotekarer. Og vi fikk svar tilbake som til sammen forteller en del om hvilke tanker bibliotekarer gjør seg om det å ha en av «våre egne» så sentralt plassert i de politiske landskapet. Vi gjengir her spørsmålene nummerert først. Svarene fra den enkelt er gjengitt uten at spørsmålene er gjentatt for hver enkelt.

Spørsmålene vi stilte:

1. Er du glad for at Rugaas ble utpekt til planleggings- og samordningsminister?
2. Har han gjort en god figur så langt?
3. På hvilken måte tror du Rugaas kan benytte ministerposten til å fremme bibliotekutvikling i Norge?
4. Det er forventninger til at Rugaas skal tenke langt og stort om bibliotek og informasjonsteknologi. Har du noen gode råd til ham?
5. Noen sier at Rugaas er en lettveker som neppe blir sittende lenge som minister. Er du enig i det?

Svarene vi fikk:

Anne Woje,
biblioteksjef i Kvinherad:

1. Ja, jeg ble oppriktig glad for utnevnelsen. Ikke bare fordi jeg oppfatter Rugaas som dyktig, men også fordi bibliotekarers markedsverdi steg med 100 % over natta...
2. Syns kanskje han har gjort litt lite av seg så langt. Hadde håpet han skulle vært mer på Dagsrevyen og nyhetene, så vi fikk vite

HVA han har tenkt å planlegge og samordne. Dette "norske huset" er noe ulne greier! Kanskje han trenger 100 tenkedager først, han også? Jeg ble litt betenkt da jeg hørte at han hadde tiltalt en journalist med "muntre lille kvinne"...

3. Jeg håper han vil benytte muligheten til å påpeke bibliotekenes naturlige og sentrale rolle i utviklingen av informasjonssamfunnet. Jo flere han deler denne godt bevarte hemmeligheten med, jo bedre!

4. Frigjør mer statlige penger til forsøk! Husk at også de små/mindre folkebibliotekene er viktige brikker i informasjonsformidlingen! Innkall alle ordførere/fylkesordførere og fortell dem hvor viktig folkebibliotekenes rolle er i bruken av informasjonsteknologi!

5. Hvis han får sjansen til å gjøre en god jobb, så håper jeg han blir værende en periode eller to. Vi trenger ministre som har vært i arbeidslivet også, ikke bare politiske broilere!

Kari Gulbraar, hovedbibliotekar,
Høgskolen i Oslo:

1. Ja
2. Både - og. Jeg synes det JEG har sett av ham, har vært bra. Det inntrykket mediene har valg å gi, er ikke alltid positivt.
3. a) Ved å være den han er (fhv. nasjonalbibliotekar med sans for å snakke om bibliotek).
b) Ved konkret å bruke sin kunnskap og erfaring i sitt arbeid som minister.
4. At han skal søke råd i bibliotek-Norge.

5. Lettveker: Nei. At han kanskje ikke blir sittende lenge: Ja. Bl.a. fordi jeg tror Jaglands søking etter ministre har gitt såpass mange uheldige resultater at jeg tror han vil ommøblere regjeringa ved første anledning.

Charlotte Jakset,
leder av BF's studentlag i Oslo:

1. Det er flott at vi har fått en fra bibliotekmiljøet i en så sentral posisjon. Det har satt bibliotekområdet i medias søkelys en stund, og jeg har selvfølgelig et håp om at Rugaas vil bruke sine påvirkningsmuligheter til noe som vil komme bibliotekene til gode etter hvert.

2. Han begynte bra, men i det siste har det vært en del krikikk. Jeg håper man kan tåle noen svakheter når han er såpass fersk, og satse på at han kommer sterkere tilbake etter hvert.

3. Jeg håper han vil fokusere på bibliotek i sine IT-planer og at han vil bruke påvirkningsmulighetene sine for å få fram hvor viktig IT er som en del av alle bibliotek. Informasjonsteknologien må komme inn i alle folkebibliotek slik at det kan bli tilgjengelig for alle, det er en viktig måte å hindre informasjonskløften i samfunnet på.

4. Jeg synes det å arbeide for å få til mer undervisning innenfor området ville være en viktig del. IT må i større grad inn i skole og studier.

5. Jeg har absolutt tro på Rugaas som en god minister. Det er vanskelig å si noe såpass tidlig, jeg tror han fortsatt er i en inn-

kjøringsfase og håper på mer positiv mediaomtale etterhvert. Jeg har tro på at han kan få til noe og kan ha påvirkningskraft. Hans IT-kunnskaper er en stor fordel og jeg ventet spent på utviklingen og hva han vil utarbeide av planer innenfor dette feltet.

**Finn-Ulrik Berntsen, bibliotekar,
Fjernsynsarkivet i NRK**

1. Ja! Jeg synes det var veldig gøy.
2. Ja! Han har gjort en veldig god figur.
3. Han er en bibliotekar i en minister-post, det holder det. Det er mange utenfor bibliotekverdenen, som allerede har fått en ny oppfatning av bibliotek og bibliotekarer.
4. Nei. Det klarer Rugaas helt fint selv.
5. Nei! Jeg tror han holder så lenge han selv vil.

**Live Gulsrud,
biblioteksjef i Asker:**

1. Det er jo spennende, men også litt "farlig". Alle kommenterer at nå har dere fått en av deres egne i en topp-posisjon, nå får vi se hva bibliotekarer duger til. Jo, personlig synes jeg det er morsomt, men veltalenhet er langt fra alt i politikken.
2. Både og. Han har vist en menneskelig side som mange andre ikke har gjort før han. Det er sjelden å oppleve ministre som tryller på TV i sin første opptreden. Etter det har det kanskje blitt mye bomull. Folket er utålmodige og ønsker resultater. Hittil er dessverre mitt inntrykk at prestasjonen fremstår som noe svak. Mannen må begynne å handle og det er nok av ting å ta fatt i, nok av ting å gjøre noe med allerede i morgen.
3. Først og fremst kan han få slått sammen

bibliotekvesenet til ett vesen! Deretter bør han konstatere at bibliografiske data er en nasjonal eiendom som gjerne Nasjonalbiblioteket kan ta hånd om og som bibliotekene "gratis" bør kunne hente poster fra. Forskjellen på statlig rikdom og kommunal fattigdom er bare økende og innen den gamle katedral er stadig flere på vei til børsen - Rugaas bør sette fokus på bibliotekenes grunnleggende demokratiske funksjon. Bibliotekene er en liten del av det norske hus, men en overkommelig del som han kan gripe fatt i å synliggjøre seg som en handlingens mann på. Videre kan han gjøre det samme når det gjelder IT. Hans forgjenger Totland var langt fra noen visjonær mann - nærmest uinteressert de gangene jeg har hørt ham.

4. Han bør slutte å tenke - det har altfor mange gjort i altfor lang tid. Jeg kan ikke se for meg hvilke tanker som ikke allerede er tenkt. Han må handle!

5. Hvis han ikke viser litt dristighet og foretar noen upopulære avgjørelser snart, er jeg redd jeg må være enig. All endring innebærer upopulære avgjørelser og en endring av maktstrukturer. Konsensus er ofte stagnasjon. Rugaas har derfor påtatt seg en vanskelig og lite attraktiv jobb, men det måtte han jo vite. Hele det norske samfunn skriker etter samordning, effektivisering og nye måter å gjøre ting på. Han kan f.eks. foreslå hele fylkesnivået nedlagt. - Stakkars mann - at noen vil seg selv så vondt. det er ille nok å være leder i en kommune om man ikke også skal rydde opp i hele forvaltningen!

**Tina Mannai, avdelingsbibliotekar,
Matematisk bibliotek, Universitetet i Oslo**

1. Ja det må jeg si. Både fordi ministeren ble valgt fra bibliotekmiljøet, men jeg satte også pris på at Jagland valgte ministre utenfor det etablerte politiske miljø.
2. Turbulensen i regjeringen siden regjeringsskiftet har gjort at han ikke har vært så sterkt i søkelyset, og det er han nok glad for. Han trenger vel sine 100 dager han også,

men jeg synes han har lagt fram mange fornuftige tanker i regjeringens IT-politiske redegjørelse. - Jeg har fått inntrykk av at Rugaas er en mann av mange ord, og jeg håper at budskapet kommer klart frem og ikke forsvinner i flommen. Hans tale på NHO-konferansen viste at taletiden var så alt for kort...

3. Han sitter med førstehåndskunnskap om hva som rører seg i miljøet og hvilke utfordringer som ligger foran oss. Han kommer nok til å ha dette i bakhodet når han "bygger det Norske Hus", men vi får vel innse at han ikke er ansatt som bibliotekminister, men også har andre hensyn å ta.

4. Egentlig ikke. Legge til rette for internett-tilgang for alle bibliotekene er en viktig sak.

5. Om han bilr sittende lenge eller ikke kan jeg ikke uttale meg om. Slik sett sies det jo også at Jagland bare er en ryddegutt som ikke levnes lang tid med regjeringmakten. Jeg tviler ikke på at Rugaas er en faglig meget dyktig person. Om han får utnyttet sin kapasitet i en ministerpost er vanskelig å si.

**Trond Minken, avdelingsbibliotekar,
Trondheim folkebibliotek**

1. Mer spent enn glad, for å snakke følelser. Fornuftsmessig kan vi vel ikke annet enn juble over at en av våre egne er funnet verdig til en slik framtreddende posisjon (jeg sier ikke Urias-post). Det ligger jo en klar anerkjennelse av virksomheten vår i dette, ikke bare av mannen Rugaas.

2. Han begynte bra, takla interessen for sin person på velkjent avvæpnende måte. Jeg var derimot lite glad for å se ham så tafatt i Stortinget.

3. Jeg tror han kan bidra til å heve sentrale

bibliotekspørsmål opp på det nivået de hører hjemme, som en del av den nasjonale infrastrukturen. Det ser nå endelig ut til å komme bevegelse i samlingen av de nasjonale bibliotekorganene.

4. Glem verken røttene dine (begynnelsen hans var lovende) eller til regjeringspartiet. Klassemotsetningene er såvisst ikke oppheva, men de følger kanskje ikke gamle skjema. La folkeopplysningstanken få sin renessanse - sats på folkebibliotekene.

5. Rugaas må sjølsagt "levere varene". Til hjelp har han både et departementsapparat, et regjeringskollegium og en statsminister som i det minste har oppdaga folkebibliotekene. Imot seg har han foreløpig bare fått luftig og forutsigelig kritikk. Jeg venter med vekta til sommeren.

**Pia Solheim, bibliotekar,
Norsk lyd- og blindeskriftbibliotek**

1. Ja, veldig!

2. Ja!

3. Rugaas har inngående kjennskap til bibliotekvesenet og vet derfor hvor viktig det er med bibliotek og landsdekkende nettverk!

4. Mer penger til bibliotekvesenet sånn at alle bibliotek få tilgang til internett og at ansatte i bibliotek kan kurses i edb og IT.

5. Nei!

**Anne Hustad, hovedbibliotekar,
Høgskolen i Molde:**

1. Glad? Ja - og overrasket. Men også forundret, og jeg ble nervøs. Ikke akkurat på Rugaas sine vegne, men på bibliotekarstandens vegne. Nå skulle vi få en unik sjanse til å vises - til å synliggjøre bibliote-

ket og bibliotekarer og da står mye på spill om det ikke går bra! Mine tanker etterhvert er: Vil han greie det? Vil han fokusere oss på en slik måte at biblioteksektoren får fordel av det?

2. Han har jo ikke gjort noen tabber - men jeg synes nok han kunne vært skarpere. Dette har vel med trening å gjøre - han er jo ikke akkurat rutinert i så måte.

3. Bibliotekene er ved et veiskille og her er store utfordringer. På den ene siden har vi et godt utbygd nettverk av biblioteker i Norge og mange av disse er godt utstyrt med IT og har personale med gode kunnskaper i å håndtere den nye teknologien. På den andre siden er det mange biblioteker som virkelig sliter med dårlig økonomi, dårlig utstyr på IT-fronten og personale som ikke har tilegnet seg tilstrekkelig med kunnskaper.

Vi har altså mye - og vi mangler mye i denne sektoren. Men vi har et potensiale - og det mener jeg kan utnyttes til gode for hele landet dersom regjeringen og Rugaas nå styrer riktig.

Min mening er at bibliotekene må stå i front innen anvendelse av IT med personale som kan veilede publikum i bruk av IT og i offensiv informasjonssøking.

Jeg er enig med Rugås i at IT er et REDSKAP for kunnskapstilegnelse - og bibliotekansatte må bidra til fokusering på kilder (kildekritikk) og kvalitetsvurdering, altså på innholdet i de elektroniske mediene (Internett og andre) og sikre at biblioteket blir et sted som kan gi ALLE tilgang til disse mediene (demokratisering av IT - motvirke at det utvikles A- og B-lag innen befolkningen).

Til dette trenges store ressurser - både til innkjøp av IT og til kompetanseheving av personale i bibliotekene.

4. Hans IT-politiske redegjørelse i Stortinget trakk fram mange gode og fornuftige tanker. Jeg synes det er viktig å sikre at folkebibliotekene kan utgjøre et sterkt nettverk i Norge som i tillegg til rikelige papirbaserte boksamlinger har IT-utstyr og IT-kompetanse som gir befolkningen tilgang til viktige informasjonsressurser.

Folkebibliotekene skal også være rom det er godt å oppholde seg, med kunstnerisk utsmykning, musikk og bøker i vakre omgivelser.

Like viktig er det å videreutvikle fag- og forskningsbibliotekene teknologisk. Dette vil komme studenter, forskere og fagfolk til gode og bidra til verdiøkninger i samfunnet. Disse bibliotekene bør være spydspisser hvorinformasjonsteknologi kan prøves ut og eraringer gjøres for hele bibliotekvesenet og landet. Her trengs ressurser.

5. Lettvekt? Jeg synes det må få vise seg i handlinger han utfører. Selv om Rugaas har vært i fokus i bibliotekverdenen, kjenner jeg ham ikke godt nok til å karakterisere ham som lett eller tung. Det har jo ikke vært de store og kontroversielle tingene han har stått for - når vi nå i Norge bygger Nasjonalbiblioteket er jo ikke det akkurat noen ny ide i Europa!

Når ministre har måttet gå har det hatt mange og forskjellige årsaker. Jeg tror ihvertfall ikke han må gå pga. uredeligheter eller misforhold!

**Sigbjørn Hernes, hovedbibliotekar,
Høgskolen i Lillehammer**

1. Jeg var positivt overrasket, og har fått mange tilbakemeldinger på at dette var et spennende valg. Men samtidig føler jeg litt på at bibliotekarenes profilering i samfunnet er avhengig av hvorvidt Rugaas lykkes i sin rolle.

2. Synes det er vanskelig å dømme etter så kort tid.

3. Jeg tror Rugaas skal være forsiktig med å fremme sitt eget fagområde for mye. Jeg tror bibliotektanken vil få gjennomslag uavhengig av Rugaas som minister. Bibliotekutviklingen er først og fremst avhengig av hvordan bibliotekmiljøet selv responderer på samfunnsutviklingen. Her må vi gå i oss selv.

4. Jeg tror Rugaas klarer den tenkningen bedre enn meg. Slik jeg ser det er teknologien klar til bruk, men spørsmålene rundt opphavsrett stenger den videre utvikling. Skal det digitale bibliotek bli fullverdig må spørsmålet rundt opphavsrett løses. Flere modeller er diskutert og tiden er inne for handling.

5. Jeg tror det er farlig å dømme etter så kort tid. Pressen er alltid på jakt etter svakheter og ingen vet hva morgendagens presseoppslag vil bringe. Pressen har altfor ofte dømt syndebukker til vinnere og omvendt i løpet av kort tid.

**Alf Endre Magnussen, bibliotekar,
Institutt for journalistikk, Fredrikstad**

1. Ja

2. Han har ikke utmerket seg spesielt, hverken positivt eller negativt. Man skal ikke forvente at noen utretter mirakler på noen få måneder, så jeg nøyer meg med å mene at Rugaas har utført jobben sin bra nok til nå.

3. Jeg tror nok han selv kan føle det litt problematisk å spesielt fremme bibliotekutvikling i Norge, fordi man da lett kan bli beskyldt for å tenke bare på "sine egne". Men når det gjelder f.eks. den eventuelle sammenslåingen av de statlige bibliotekorganene, kan det jo i følge intervjuet i januarnummeret av Bibliotekforum se ut som om Rugaas påvirker sterkt også det som skjer i andre departement enn hans eget. Og det er jo også jobben til en planleggings- og samordningsminister...

4. Bibliotek og informasjonsteknologi må aldri bli mål i seg selv, de skal være midler til å oppnå et mål, noe vi ønsker. Derfor er det viktig at det ikke er "IT-folk" som legger premissene for "IT-samfunnet". Men dette vet nok Rugaas nok om selv...

5. Han er en politisk lettvekt, men det er ikke noe galt i det. En regjering skal ikke bare bestå av elitepolitikere eller middelaldrende menn, og Rugaas er i hvert fall ikke elitepolitiker. Han er faglig dyktig og har bred erfaring, og kan sitte lenge som minister på grunn av det.

Ben Rugaas taler til Stortinget om IT

Den 28. januar 1997 gikk planleggingsminister Bendik Rugaas på talerstolen i Stortinget for første gang. Han skulle foredra regjeringens «IT-politiske redegjørelse». Hva var hovedpoengene hans? I følge media var det fokus på de unge og de gamle, med egne idégrupper for de under 25 år og de over 65 år. Ellers får vi inntrykk av en lite pregnant IT-politikk. Og skal vi stole på media så løftet ikke Rugaas blikket en eneste gang under den timelange redegjørelsen. Vi regner med at det skyldes at selv Rugaas kan føle usikkerhet når han skal snakke i store forsamlinger. - Men over til utdragene fra Rugaas' IT-politiske redegjørelse. Etter å ha henvendt seg til Stortingets president, fortsatte han:

«Jeg har bedt Stortinget om å få holde denne redegjørelsen fordi vi trenger en åpen og bred offentlig debatt om spørsmål knyttet til informasjons- og kommunikasjonsteknologien og dens konsekvenser for det norske samfunn. Stortinget har i ulike sammenhenger tatt opp disse problemstillingene.

Informasjons- og kommunikasjonsteknologien gjør seg gjeldende på stadig flere områder. Som samfunn får vi fremfor alt nye muligheter. Samtidig bærer utviklingen i seg utfordringer for sentrale verdier og rettigheter. En holdningsundersøkelse vi nylig har utført bekrefter dette (Scan-Fact). Folk flest ser mange fordeler knyttet til utviklingen av «informasjonssamfunnet» for egen del. Samtidig uttrykker mange frykt for et kaldere samfunn med mindre omsorg for hverandre. Dette er synspunkt jeg tar på alvor, og utfordringer vi legger stor vekt på i utformingen av Regjeringens politikk.

Vår hovedoppgave er å legge de nødvendige rammebetingelsene for at utviklingen skal være i samsvar med de overordnede målene: et tryggere og mer rettferdig samfunn med arbeid for alle og økt livskvalitet for det enkelte menneske (Langtidsprogrammet 1994-97). Vi har derfor ikke andre mål for IT-politikken enn for andre

politikkområder. IT er et verktøy og virkemiddel vi bruker for å nå de samfunns mål vi har satt oss, og ikke et mål i seg selv.

Noen mener at informasjonsteknologien er en drivkraft som vil kunne endre vår hverdag og vårt samfunn like gjennomgripende som den industrielle revolusjon. Revolusjon eller ikke. Vi står midt oppe i en utvikling som legger føringer for samfunnsutviklingen og våre politiske valg. Informasjons- og kommunikasjonsteknologien lar oss bearbeide, lagre og transportere store mengder av informasjon til svært lave og stadig fallende kostnader. Konsekvensene møter vi daglig, for eksempel i form av billig forbrukerelektronikk, strekkoder i butikken, endringer i bank- og postkontorstrukturen og stadig nye informasjonstilbud på nettet.

Men teknologien har ikke kommet «dalende ned fra en annen planet». Tvertimot: Teknologien er oppstått i vår hverdag, skapt ut fra våre behov og samfunnsforhold og åpner for et vell av muligheter, positive som negative. Det foreligger valgmuligheter på de ulike trinnene i prosessen når vi tar i bruk ny teknologi. Og uten nødvendig organisatorisk og kulturell tilpasning får vi ikke de resultater vi ønsker oss.

(Forts. neste side...)

(...forts. fra forrige side)

Regjeringen vil føre en politikk hvor Norge ligger i forkant og utnytter mulighetene. En offensiv politikk er den beste strategi for å unngå eller begrense de problemer som kan oppstå, og finne virkemidler som understøtter våre samfunns mål, bygger på våre verdier, holdninger og vårt felles kulturgrunnlag. Vi er spesielt opptatt av at den enkelte skal kunne mestre omstilling og føle sosial trygghet selv om vi opplever samfunnsendringer. Alle må få anledning til å utnytte de mulighetene som skapes. Ut-danning, livslang læring og kompetanse er nøkkelfaktorer i Regjeringens politikk for å møte utfordringene.

Regjeringen legger vekt på at informasjonsteknologien skal utnyttes på en måte som realiserer målene om vekst og verdiskaping, samtidig som det ikke skapes nye sosiale skillelinjer. Teknologiutviklingen vil legge grunnlag for mange nye varer og tjenester, til lave priser og ofte bedre tilpasset den enkeltes behov. Mulighetene skal utnyttes for å skape flere interessante jobber, og på sikt ikke minst flere arbeidsplasser.

Regjeringen arbeider på bred front med spørsmål knyttet til informasjons- og kommunikasjonsteknologi. Rapporten fra Statssekretærutvalget for IT, «Den norske IT-veien. Bit for bit», inneholder en lang rekke forslag til politikk og tiltak. Den har bidratt til mange og konstruktive debatter både i media, her på Stortinget og andre steder. Oppfølgingen av rapportens forslag er lagt til fagdepartementene, som i nødvendig grad vil følge opp i forhold til Stortinget. Regjeringens satsing på IT for 1997 er omtalt i Gul bok. Jeg tar også sikte på en omtale av disse spørsmålene i Regjeringens langtidsprogram.

1. Vårt utgangspunkt

Vi har de høyeste IT- og teinvesteringene i verden enten det måles pr. innbygger eller i forhold til BNP (EITO 1996:331). Gjennom 90-årene har vi gått fra å ha de høyeste teleprisene til å være blant de land i verden med lavest telekostnader. Det er ført en politikk som gjør at hele landet har tatt del i denne utviklingen. Jeg registrerer f.eks. med tilfredshet at Finnmark fylke er det første fylket i landet som får fulldigitalisert telenettet. Med et digitalisert telenett får husholdninger og bedrifter tilgang på et vidt spekter av moderne teletjenester. Som et av de første

land i verden, vil Norge i løpet av 1997 ha digitalisert hele telenettet.

Hver tredje husholdning har pc hjemme og mange forventer å få det i nær framtid. Jeg registrerer også at det er en stor vilje til å ta i bruk IT som redskap for å redusere tidsforbruket på dagliglivets gjøremål, enten det er til betaling av regninger eller til andre formål.

Vi må utnytte de fordelene vi har ved å ha en befolkning med høyt utdanningsnivå og at vi er et oversiktlig og velorganisert land. Vi må utvikle løsninger basert på norske forhold der teknologi og organisering utnyttes til det beste for forbrukerne. Arbeidsliv og myndigheter må videreføre samarbeidet og tenke nytt når det gjelder samhandling og organisering.

Mange er opptatt av de sosiale og samfunnsmessige sidene ved utviklingen, og føler seg usikre på hvilke konsekvenser utviklingen vil få både for samfunnet og for den enkelte. Samtidig ser vi at det er et sterkt ønske om aktiv og offensiv innsats for å finne løsninger på de problemene som datasamfunnet oppfattes å skape. Regjeringen ser det som en viktig oppgave å føre en politikk som forhindrer en negativ utvikling, og som stiller krav til hvordan teknologien tas i bruk.

Utviklingen innen informasjons- og kommunikasjonsteknologi er i høyeste grad internasjonal. Når alle nett kan brukes til alt - fysiske kabler, kringkasting i eteren og satellitter på himmelen - kan indianerens spørsmål om «hvem eier luftens renhet og glitteret i vannet» omskrives til: hvem skal rå over radiobølgene i luften og signalene gjennom kabelnettene - veiene som frakter bitstrømmene - og med hvilken rett?

Problemer som tidligere kunne løses nasjonalt, må nå ofte finne sin løsning internasjonalt. Norsk deltakelse og påvirkning i internasjonale fora og i internasjonal regelutvikling blir derfor viktigere enn tidligere. Svært mange land har i likhet med Norge ambisiøse mål på dette området. (1)EU, OECD, WTO, WIPO og G7-landene har spørsmål knyttet til det globale informasjonssamfunnet og globale informasjonsinfrastrukturer på dagsordenen. Hvordan ivareta forbrukerhensyn, hensyn til personvern, opphavsrett, arbeidsrettslige forhold, like muligheter for alle, IT-sikkerhet, sunn konkurranse og optimal utnyttelse av den samlede nettinfrastrukturen?

EU og G7-landene har tatt initiativ til en rekke globale pilotprosjekter for å demonstrere bruk av nettverk og stimulere til globalt samarbeid. Blant disse finner vi forsøk med tverrkulturell undervisning og opplæring, etablering av elektroniske biblioteker og gallerier, nettverk for små og mellomstore bedrifter, pilotprosjekter for telemedisin og maritime informasjonssystemer.

Det er viktig at vi samarbeider med andre land, deltar aktivt og øver innflytelse der regelverkene utformes når det gir de beste løsningene. Og at vi lærer av andre - både med tanke på å utnytte muligheter og forhindre ulemper. Men; vi må forme vår egen IT-vei basert på norske verdier og norske fortrinn.

2. Et lærende folk

De menneskelige ressursene er den viktigste drivkraft for vekst og omstilling i samfunns- og næringsliv. Stadige endringer i organisering og arbeidsinnhold forutsetter evne, muligheter og ikke minst vilje hos den enkelte til fornyelse av kunnskaper og kompetanse gjennom hele yrkeskarrieren. Informasjonsteknologien bidrar til å forsterke denne utviklingen. Evnen og viljen til kunnskapsmessig fornyelse kan bli minst like viktig ved nyansettelser som faktiske ferdigheter og kunnskaper.

Annenhver yrkesaktiv tror selv at ny kunnskap vil være nødvendig i årene fremover (Scan-Fact). Dette viser at det er bevissthet om dette ute blant folk. For Regjeringen er det viktig å sikre at alle som ønsker det får anledning til å tilegne seg nødvendige kunnskaper om IT, både som verktøy og som hjelpemiddel til å tilegne seg nye kunnskaper. Men god allmennutdanning vil fortsatt være grunnlaget for vår evne til å tilegne oss kunnskap og utnytte den på en kreativ måte. Gjennom allmennutdanningen og oppdatering av kunnskap gjennom livslang læring vil vi legge et godt grunnlag for å skape den nødvendige robusthet og evne til omstilling.

Det ligger en fare i at det kan oppstå skiller mellom de som mestrer teknologien og de som ikke gjør det. Det er ikke bare et problem for den enkelte, men også for bedriftene og samfunnet forøvrig. Undersøkelser (Statistisk sentralbyrå 95/23) viser at det er forskjell på gutter og jenter både når det gjelder tilgang til informasjonsteknologi, bruken av den og formell utdanning innen IT. Vi ser at barn av foreldre med høy utdanning og høy inntekt har bedre tilgang til IT

enn barn fra mindre ressurssterke hjem. Ut-danningssystemet vil være det viktigste vir-kemiddelet til å motvirke at det over tid opp-står sosiale og kjønnsmessige forskjeller.

Arbeidsdelingen og ansvarsforholdene når det gjelder IT og grunn- og videregående utdanning bør være klar. Staten har bl.a. ansvar for overordnede mål og planer. Skole-eierne, dvs. fylkeskommuner og kommuner, har ansvar for anskaffelse av maskinutstyr og programvare. Stortinget har tidligere gitt sin tilslutning til denne ansvarsdelingen. For høyere utdanning har staten tilsvarende ansvar for anskaffelser ved de offentlige universitetene og høyskolene. Men: Det blir ofte stor oppmerksomhet omkring utstyrs-anskaffelser. Jeg vil advare mot en for ensi-dig oppmerksomhet omkring utstyr. Det er mange elementer som må på plass, ikke minst når det gjelder kompetanseoppbygging.

Vi trenger uten tvil større kraft og tempo i IT-utviklingen i utdanningssektoren, men det må være en balansert utvikling. Vi må innse at ting tar tid, og det er nødvendig med ydmykhet i forhold til utviklingen og ha realistiske forventninger til hva IT kan gjøre for undervisning og utdanning. Vi vet at IT-utviklingen går fort. Men vi vet også at utviklingen ofte går i andre retninger enn vi først hadde tenkt oss, og vi vet at for-ventninger og håp om resultater ikke alltid innfris. Dette vil ikke minst gjelde IT i ut-danningen.

Regjeringen har tatt noen grep for å sikre IT-utviklingen i utdanningssektoren og ut-arbeidet en handlingsplan for IT i utdanni-gen. IT har fått bred plass i de nye læreplan-ene for grunnskolen og videregående opp-læring, og arbeidet med IT er gitt et løft i lærerutdanningen. Jeg vil nevne noen om-råder vi ser som sentrale.

Vi må sørge for god kompetanse i bruken av IT som verktøy. Norsk næringsliv, forvaltning, forsknings- og utdanningsmiljøer må sikres kandidater med oppdaterte IT-kunn-skaper, som er i stand til å utnytte teknolo-gien i den enkelte virksomhet og som er i stand til å bringe forskning og utvikling vi-dere. Kompetansemiljøene - universiteter og høyskoler - uteksaminerer kandidater med IT-kompetanse som trengs i utdannings-sektoren og i øvrig arbeids- og næringsliv. Det er fortsatt viktig for Regjeringen å sørge for at disse miljøene er på et høyt interna-sjonalt IT-faglig nivå. Med en stadig mer global arbeidsdeling, må vi sørge for at nor-ske kandidater er i stand til å konkurrere om

de mest interessante jobbene. Også her må vi satse på å være i forkant.

IT må utnyttes som hjelpemiddel i selve undervisningen, i klasserommet og gjennom fjernundervisning. Mange vil mene at IT representerer en forvandlende kraft i utdan-ningen, men vi vet i dag lite om hvordan IT vil endre måten vi lærer og underviser på. Hva vil skje med læring og undervisning når alle har tilgang til datautstyr, og når dette utstyret erstatter innholdet i elevers og stu-denters skolesekk? Vi vet altfor lite om ef-fektene. Lærer vi bedre, fortere, mer? Det er behov for omfattende studier av effektene av bruk av IT i utdanningen basert på nor-ske pedagogiske tradisjoner og verdier. Men allerede kan vi se at tilgang til interne, na-sjonale og internasjonale datanett og data-baser endrer hvordan vi henter inn kunn-skap i utdanning, næringsliv og forvaltning.

Lærernes forståelse og ferdigheter i bruk av IT er helt avgjørende dersom vi skal lykkes med IT i utdanningen. Derfor er det viktig at lærerne blir trygge IT-brukere, og kan ut-nytte IT i faglige forberedelser, administra-sjon, i faglig oppdatering og undervisning. Dyktige elevers IT-ferdigheter må ikke ses på som en trussel, men utnyttes som en positiv ressurs. Det er laget et foreløpig til-legg til læreplanene i lærerutdanningen slik at alle lærerstudenter fra og med i år får erfa-ring med bruk av IT.

Hensynet til likestilling og like muligheter for alle er et viktig grunnlag for å satse på IT i skole og utdanning. Gjennom skolen må alle få kunnskaper, ferdigheter og forståelse av hvordan teknologien kan utnyttes. Over store deler av den vestlige verden kan vi se at jenter har valgt bort IT. Det er viktig at jenter ikke faller utenfor i bruken av de nye verktøyene, og bli skjøvet bort av overivrige gutter. Jenter kan gi viktige bidrag til IT i

samfunnet, både som systemutviklere og som brukere. Det ser ut til at jenter ofte stil-ler større krav til nytte enn guttene og ikke så ofte lar seg rive med av guttenes mote-bølger. Surfing på Internett synes å være et eksempel på det. Jenters perspektiv er der-for viktig. Vi må rette særlig oppmerksomhet mot etter- og videreutdanningen i IT for kvinnelige lærere. I handlingsplanen for IT i utdanningen er det lagt stor vekt på tiltak i forhold til jenter og IT, og dette følges opp for 1997. Samtidig som det offentlige skal hjelpe til, er det også viktig at jentene selv tar utfordringen - og ser at disse arenaene er mangfoldige og byr på spennende utfor-dringer. Det er også viktig å rette oppmerk-somheten mot at kjønnsforskjeller i bruken av IT er én dimensjon i et større bilde av mulige forskjeller. Vi bør også se på ung-voksen, foreldre-barn, lærer-elev når det gjel-der bruk av IT og utnyttelse av teknologien.

Regjeringen vil arbeide for en nasjonal hand-lingsplan for etter- og videreutdanning. En slik reform vil være en god og nødvendig investering for framtiden. Både arbeidsgi-verne og arbeidstakerne skal trekkes aktivt med. For å skape et best mulig grunnlag for en slik reform har Regjeringen nedsatt et offentlig utvalg.

Voksnes bruk av IT vil være et sentralt ele-ment i denne neste store utdannings-reformen. Vår velferd er avhengig av at så mange som mulig vil ha og får arbeid. Be-folkningens kunnskap og kompetanse er det viktigste grunnlag for sysselsetting og økt verdiskapning til å videreutvikle velferds-samfunnet. Mange av oss har hatt behov for oppdatering av våre kunnskaper om IT. Ganske mange har skaffet seg slik innsikt gjennom egen innsats og bedriftsintern opp-læring. Likevel står fremdeles mange uten tilstrekkelig grunnlag.

3. Et samfunn med muligheter for alle

Utviklingen åpner for nye former for delta-kelse i samfunnslivet og samhandling mel-lom mennesker. Det blir lettere å søke og etterprøve informasjon, og større mulighe-ter til kommunikasjon og diskusjon mellom enkeltmennesker, og mellom politikere og befolkningen. Avstand og tid får mindre betydning for den enkeltes mulighet til ak-tiv deltakelse og påvirkning. På denne må-ten kan IT bidra til å videreutvikle vårt de-mokrati, og styrke den enkeltes adgang til medinnflytelse.

(Forts. neste side...)

(...forts. fra forrige side)

Samtidig ser vi at tilgangen på data er overveldende. Vi må unngå at mer informasjon betyr at en blir mindre informert. Evnen til å strukturere og velge ut informasjon som kan omsettes til kunnskap bli stadig viktigere.

Thor Sandmel, som er sterkt bevegelses- og talehemmet, mener at «Internett, elektronisk post og datafaks har betydd mer for likestilling i informasjonssamfunnet enn alle politiske vedtak til sammen» (Notabene nr.4 1996). IT kan gi muligheter for utvidet deltakelse i arbeids- og samfunnsliv. Funksjonshemmede og deres organisasjoner må være aktivt med i å utforme og tilpasse krav til løsninger og sikre god brukerforankring. Slik kan vi unngå at teknologien skaper nye barrierer og problemer for de som skal bruke den og sikre at målet om full deltakelse og like rettigheter også gjelder i møte med datateknologien.

Vi må også arbeide for unngå sosiale forskjeller i adgangen til kunnskap og informasjon. For å få til dette vil Regjeringen bl.a. ruste opp bibliotekene, som har spilt en viktig historisk rolle ved å gi alle samme rett til informasjon og kunnskap. Med folkebiblioteker i alle kommuner har en naturlige informasjonsknutepunkter for kyndig veiledning i og framhenting av informasjon. Disse vil også kunne ivareta sentrale oppgaver for utdanningsformål og livslang læring.

Men selv om myndighetene kan bidra noe til å skape muligheter for alle, ligger trolig de største mulighetene i lokalsamfunnet, ute blant folk flest og i det frivillige organisasjonslivet hvor mange deltar. Disse representerer nettverk for samarbeid om viktige oppgaver, og vi ser at Internett har gitt en ny arena for slik utfoldelse. Mange har vært mest opptatt av de mulighetene Internett gir for globalt samarbeid, vennskap og interessefellesskap, men mulighetene nasjonalt og lokalt er kanskje enda større.

Jeg vil utfordre unge og eldre til å være med på å forme denne delen av fremtiden i «Det norske hus», og vil sette ned to idégrupper som skal arbeide med dette. Den ene gruppen skal ikke ha noen deltakere som er eldre enn 25 år - og disse skal komme med ideer til bruk av IT og Internett på ulike samfunnsområder. Ungdomsgruppen vil også bli utfordret til å foreslå hvordan ungdom og ungdomsorganisasjoner kan etablere fellesskap og nettverk og bruke nettet i sitt arbeid. For

eksempel i holdningsskapende arbeid mot vold og mobbing, kan nettet brukes til å skape møteplasser og diskusjonsfora. Den andre gruppen skal ikke ha noen deltakere som er yngre enn 65 år - og disse skal ta for seg hvordan eldre kan få glede og nytte av nettet og gi råd og synspunkter på hvordan vi bør innrette oss når nye tjenester og kommunikasjonskanaler i samfunnet utformes. Eldresenteret på Stovner i Oslo har Internettilknytning, og er et eksempel på at nettverk og kommunikasjon ikke er bare for unge, men i høyeste grad også en mulighet for eldre.

4. Trygghet for enkeltmennesket

[.....]

Trygghet og tillit er også viktig på andre måter:

I debatten om IT-samfunnet - særlig Internett - har det gjentatte ganger vært hevdet at det ikke finnes noen innholdsmessig regulering, og det har særlig vært fokusert på vold og pornografi. Dette er en misforståelse. Det er klart at norsk lovgivning generelt gjelder for alle norske medier, også databaser. Situasjonen er den samme i de fleste andre land - den generelle lovgivningen gjelder databaser under det enkelte lands jurisdiksjon.

Internett reduserer barrierene både når det gjelder å skape «innhold», og når det gjelder distribusjon av innhold. Det krever større aktpågivenhet, og mer holdningsskapende arbeid, samtidig som det synes å være klart at regelverket kan forbedres. Derfor vil Regjeringen for det første fremme forslag om at straffelovens § 382 endres, slik at samme norm vil gjelde alle medier med levende bilder, bl.a. dataspill, ulike nett- og kabelbaserte tjenester i Norge og norske Internett-tjenester. For det andre vil bestemmelsen bli skjerpet, slik at grensen for akseptabel vold blir noe strengere enn i dag.

Den fremste utfordringen er imidlertid at informasjonssamfunnet er globalt. Det gjelder ulike normer i de ulike land, og norske borgere kan få tilgang til materiale med et innhold som ville være forbudt etter norsk lov. Det vil - ut fra et ytringsfrihetsperspektiv - være uakseptabelt å stenge grensene for tilgang til informasjon fra andre land. Ulovlig pornografi- og voldsinnslag reiser imidlertid særskilte problemstillinger, ikke minst av hensyn til barn og unge. Regjeringen vil derfor arbeide aktivt for å få til bindende internasjonal regulering på dette området, slik vi bl.a. har det for fjernsyn.

Innholdet som blir formidlet «på nettet», er i liten grad utviklet med grunnlag i norsk og nordisk språk og kultur, og sterkt dominert av engelskspråklig og amerikansk kultur. Skal vi sikre at vår egen kultur og kulturuttrykk er representert, må det stimuleres til norsk innholdsproduksjon. Regjeringen mener det må samarbeides med henblikk på norsk språk og norskspråklig programvare skal være tilgjengelig i digitale medier og kommunikasjonssystemer. Dette vil være et viktig grunnlag for fullt ut å kunne utnytte ITs potensiale som hjelpemiddel for alle grupper i samfunnet. Aktørene i kultursektoren må aktivt utnytte mulighetene for formidling og gjøre den nasjonale kunnskapsarven tilgjengelig. I denne forbindelse er det allerede satt i gang et arbeid med å etablere et Kulturnett Norge, der brukere på en enkel måte skal kunne få oversikt over og tilgang til kulturtilbud og tjenester. Nasjonalbiblioteket vil være en sentral samordningsaktør i dette arbeidet.

Uten at opphavsrettslige interesser sikres, vil det ikke bli investert i utvikling av nye og norske produkter. Regjeringen mener at rettighetshaveres interesser ved produksjon, formidling og gjenskapning av åndsverk i digital form bør sikres like godt som ved tradisjonell framstilling og formidling av åndsverk. Vi må opprettholde balansen mellom rettighetshaverne på den ene siden, og brukerne på den andre. Norge arbeider aktivt for at disse spørsmålene diskuteres og får sin løsning internasjonalt.

5. Et arbeidsliv som skaper verdier

[.....]

6. En godt styrt og brukervennlig offentlig sektor

Vi har en stor offentlig sektor i Norge. Vi har valgt å la fellesskapet løse mange av de viktigste oppgavene i samfunnet. Informasjonsteknologien skal både benyttes til å lage en mer effektiv og kvalitativt bedre stat, samtidig som den kan brukes til å motvirke avmakt i forhold til et stort byråkrati.

Informasjonsteknologien har gitt oss enklere, billigere og mer effektive former for dialog og formidling av informasjon fra det offentlige til innbyggerne og omvendt. Dette skjer allerede i dag gjennom åpne elektroniske nettverk, som Internett. Vi kan tilrettelegge informasjon på tvers av etater for folk i bestemte «livssituasjoner», f.eks. når man

får barn, blir pensjonert eller er arbeidsledig. Og vi kan skape alternative former for høringer, og la forvaltningen få bredere tilbakemelding på saker. Det er en spesiell utfordring å legge til rette og tilpasse formidling av offentlig informasjon over nettet til barn og ungdom.

Elektroniske informasjonstjenester kan brukes til å gi publikum bedre informasjon, innsyn og dialog med det offentlige. Den enkelte vil på denne måten få økt sin innflytelse overfor staten. Demokrati og deltagelse kan bli styrket.

ODIN (Offentlig Dokumentasjon og Informasjon i Norge) som er departementenes og Regjeringens informasjonskanal på Internett, er et eksempel på dette. Den omfattende bruken og de positive tilbakemeldingene er årsaken til at Regjeringen besluttet å etablere ODIN som fast tjeneste fra 1.jan. i år.

Regjeringen ønsker å bedre den overordnede styringen og samordningen av informasjonsteknologi i offentlig sektor ytterligere. Det vil kreve fortsatt store investeringer i datateknologi og opplæring. Forvaltningen trenger en stabil IT-infrastruktur av høy kvalitet for å kunne løse sine oppgaver brukervennlig og effektivt. Vi må lære av tidligere erfaringer - gode, og ikke minst dårlige. Tidligere feilskjær må ikke hindre oss i å gjøre nødvendige investeringer i fremtiden. Også investeringer som innebærer risiko, men som vi er villig til å ta for å kunne ligge i forkant.

Vi ønsker å videreføre forvaltningens bruk av informasjonsteknologi i saksbehandling og til automatisering av ressurskrevende manuelle rutiner. Regjeringen mener behovet for å møte saksbehandlere i forvaltningen «ansikt til ansikt» vil være minst like viktig i tiden fremover som nå. Personlig kontakt og fremmøte vil i mange situasjoner være det eneste tenkelige alternativ, men kan også gjøres kvalitativt bedre og lettere tilgjengelig. Regjeringen vil videreføre og utvide forsøksvirksomheten med offentlige servicekontorer.

Informasjonsteknologien kan bedre kommunikasjonen mellom næringslivet og det offentlige. Regjeringen vil forenkle informasjonsinnhenting fra næringslivet med elektronisk informasjonsutveksling og legge til rette for bedre gjenbruk av informasjon i offentlig sektor.

Etablering av Enhetsregisteret og arbeidet med Oppgavepliktregisteret er eksempler på

tiltak som kan forenkle innrapporteringen for næringslivet, noe som særlig har betydning for små og mellomstore bedrifter. Når Oppgavepliktregisteret er etablert, vil forvaltningen pålegges å undersøke om ønsket informasjon allerede foreligger i det offentlige og om denne kan brukes før eventuelle opplysninger kan kreves. Vi bør ha som mål at samme informasjon bør leveres kun én gang, gjerne elektronisk og om mulig til ett sted.

Regjeringen vil utvikle felles prinsipper og retningslinjer for tilgjengelighet, kvalitet og sikkerhet som skal legges til grunn for bedre utnyttelse av grunndata og felles informasjon for forvaltningen, for næringslivet og andre brukere. Databaseeiere og registeransvarlige bør ha kvalitetssikringsrutiner for informasjon i databasene. Lav datakvalitet medfører betydelig merarbeid og stor risiko for feil i beslutningsgrunnlaget.

I takt med at oppgaver delegeres til kommunesektoren, øker behovet for styringsinformasjon av høy kvalitet for å understøtte dialogen mellom forvaltningsnivåene. Innrapporteringen fra kommuneforvaltningen bør i større grad samordnes, også fordi deler av informasjonsgrunnlaget er felles for flere sektorer. Regjeringen vil etablere et sammenhengende felles forvaltningsnett for hele offentlig sektor. Arbeidet med å fornye og videreutvikle offentlig sektor gjennom oppbygging av en IT-infrastruktur i forvaltningen som også kan ivareta krav til IT-sikkerhet, er en prioritert oppgave i 1997. Som ledd i dette ble det like før jul utlyst en anbudskonkurranse på rammeavtale for nett- og informasjons-tjenester for forvaltningsnettet.

7. IT for et bedre helsevesen

[.....]

8. IT-veien videre

Det er mitt mål at IT skal bli en bærebjelke i «Det norske hus», et bærende element som samtidig binder de ulike rommene sammen og lar oss kommunisere, informere og hjelpe oss med å utvikle kunnskap og innsikt. I mange moderne hus har arkitekten valgt å la bærebjelken være synlig i interiøret. Kanskje bør vi gjøre det samme i «Det norske hus»? Ikke fordi IT er viktig i seg selv, men for å avmystifisere og menneskeliggjøre IT og bruken av IT i «Det norske hus» - slik at vi ikke blir fremmede i eget hus. La meg også minne om at «Det norske hus» har en plass i «den globale landsby».

Regjeringen ser at vi må bli et lærende folk og skape et samfunn med muligheter for alle. Gjennom deltagelse og engasjement og i samarbeid mellom myndigheter, arbeidsliv og frivillige organisasjoner vil vi mobilisere til arbeidet med å skape trygghet for enkeltmennesket. Vi vil utvikle et arbeidsliv som skaper verdier, og gjennom vårt demokrati utvikle en godt styrt og brukervennlig offentlig sektor.

Det etablerte samarbeidet vi har mellom partene i arbeidslivet; den skandinaviske modellen for systemutvikling som vektlegger brukermedvirkning; evnen til å møte brukerbehovene med teknisk gode, avanserte løsninger; systematisk utnyttelse av design og tunge IT-faglige miljøer gir oss et godt utgangspunkt. Men vi må fortsatt kjempe og sette inn pengene på de steder hvor vi ser en langsiktig avkastning, ikke minst innenfor forskning og utvikling, og med hensyntagen til markedsorientering og internasjonalisering.

Vi står nå midt oppe i en utvikling hvor mellommenneskelig kommunikasjon ved hjelp av informasjons- og kommunikasjonsteknologi er i ferd med å få en helt ny dimensjon. Det går en linje fra de første skriftspråk og tekst som kommunikasjonsform, via forrige århundres nyvinninger som gav stillbilder og formidling av lydsignaler til levende bilder på lerret og skjerm. Nå på terskelen til et nytt årtusen ser vi at disse kommunikasjonsformene digitaliseres og mediene samles i nye interaktive løsninger, som vi så vidt har begynt å ta i bruk. Vi får nye muligheter for å samle, systematisere, formidle og bruke kunnskap, hvor vi enn er i verden, uavhengig av tid og i samarbeid med mennesker vi kanskje aldri har møtt andre steder enn i de digitale nettene.

Den virtuelle virkeligheten viser oss verden i en ny dimensjon. Og vi aner rekkevidden av Jostein Gaarders utsagn: «Når verden finnes til, er grensene for det usannsynlige allerede overskredet». Aldri har vi hatt så mange muligheter til å gjøre ting som tidligere var umulig, ikke minst når det gjelder å forbedre menneskelig livskvalitet. Problemet er ikke at maskiner tilpasset våre allehånde behov lærer å tenke som mennesker, men at vi glemmer å gjøre det. Dette er kanskje den største utfordringen i alle de valg som må gjøres på veien mot det gode samfunn.»

Dr. Zahran håper på åpning av Bibliotheca Alexandrina i 1998

Vi har snakket med prosjektlederen for byggingen av det nye Bibliotheca Alexandrina, Prof. Dr. Mohsen Zahran. Det er arkitektur som er hans fag, men nå er det både kulturhistorie, informasjonsteknologi, prosjektledelse og en rekke andre ting som nødvendigvis må interessere ham. Det er ikke noe lite prosjekt han skal lede fram til fullføring. Selve bygget er på størrelse med Ullevål Stadion. Og selve ideen bak er så stor at det er opprettet støttegrupper både i California og Finland. Vi spurte Dr. Zahran først om å fortelle oss hvor langt prosjektet var kommet nå.

- Som du vet har biblioteket vært under bygging i flere år allerede. Vi samarbeider med det norske arkitektfirmaet Snøhetta, som vel er verdensberømt nå? Vi er i gang med fase 2 av prosjektet, som innebærer ferdig oppsetting av bygget med inventar og alt som trengs for å yte tjenester.

- Har dette prosjektet noen befatning med Norge, utover Snøhetta?

- Ja. Jeg må jo si at vi er takknemlige for den hjelp vi har fått fra den norske regjeringen til Bibliotheca Alexandrina. Du la sikkert merke til bildet fra den norske kulturministerens besøk her, som vi har på veggen her ute. Norge støtter oppbyggingen av biblio-

teket her med blant annet inventar og møblement. Dette betyr mye for oss.

- Når blir dere ferdig med byggingen?

- Bibliotekbygningen håper vi skal stå ferdig til 1998. Men som vi sier her: Biblioteket er ikke en bygning. Det er innholdet i bygningen som er det viktigste. Derfor er vi allerede godt i gang med å bygge opp samlingene. Vi bygger opp kompetansen hos personalet, gjennom arrangement av seminar og besøk av eksperter på forskjellige fagområder. Blant annet har vi fått hjelp til dette fra Norge, med økonomisk støtte fra NORAD.

- Hva slags eksperter var det?

- Tord og Helge Høivik var her i mai i fjor. De holdt kurs i digitale ressurser fra bibliotek og informasjonsleverandører, og bruk av internett til å få tilgang til disse ressursene. De drev også opplæring i lagging av hjemmesider og hvordan koble seg opp mot hjemmesider.

- Har det vært flere norske her?

- Vi har også hatt norske eksperter i konservering av bibliotekmateriale her for å drive opplæring av vårt personale. Og så er selvfølgelig Mr. Rugaas en god venn av oss.

Han har også vært her på besøk en gang. Du kjenner Mr. Rugaas?

(Samtalen med Dr. Zahran foregikk en knapp uke før Rugaas ble utnevnt til planleggingsminister. Så Mr. Larsen ble fremdeles regnet som en mer prominent nordmann enn Mr. Rugaas i Midt-Østen. Og slik er det vel forståddt ennå, selv

om de har byttet roller i Norge. Red.anm.)

- Men også andre europeiske land spiller en stor rolle her vel?

- Ja, vi samarbeider med mange. Vi har blant annet fått stipend fra Frankrike, noe som gjør oss i stand til å sende unge mennesker til bibliotekarutdanning der. Vi har en 5-6 med stipend for å studere bibliotekfag i Frankrike nå. Så alt i alt er det en rekke tiltak vi har for utvikling av de menneskelige ressursene her.

- Er det andre deler av prosjektet du vil nevne spesielt?

- Ja, et bibliotek for blinde blir utredet sammen med UNESCO. Vi har en formidabel jobb med å fylle informasjonsbehovet til de nærmere 120.000 blinde i Egypt. I oktober hadde vi en workshop for forberedelser til det audio-visuelle bibliotek. I lengre tid har vi samarbeidet med Italia om restaurering av bøker, ved hjelp av et bidrag på US\$ 400.000 som Italia har stilt til disposisjon gjennom UNESCO.

- Hva med informasjonssystemene i biblioteket, hvem samarbeider dere med om det?

- Den franske kulturminister har henvendt seg til den egyptiske utdanningsminister og gitt uttrykk for ønsket om å bidra med informasjons- og automatiseringssystemene i Bibliotheca Alexandrina. De har allerede installert et omfattende system i det nylig åpnete store franske bibliotek i Paris. En fransk delegasjon var på besøk her om dette i høst.

- Er det bare internasjonale kontakter på høyt nivå?

- Vi mottar jo også mye moralsk støtte. Fra venner av Bibliotheca Alexandrina over hele verden. Det er dannet støtte-grupper i mange land. Så dette er et prosjekt som svært mange mennesker ser betydningen av, sier Dr. Mohsen Zahran til Bibliotekaren.

Dr. Mohsen Zahran er takknemlig for den hjelp Bibliotheca Alexandrina får fra den norske regjeringen. (Foto: ebe)

Søkere til vikariatet som nasjonalbibliotekar

Kulturdepartementet har fått sju søkere til vikariatet som nasjonalbibliotekar mens Rugaas er planleggingsminister:

Øivind Berg, avdelingsleder, UBO
Per Morten Bryhn, ass. overbibl., UBO
Kari Christensen, konst.avd.dir., UiO
Rolf Dahlø, avdelingsleder, RBT
Hans Martin Fagerli, underdirektør, Høgskolen i Oslo
Per G. Norseng, førsteamans, Høgskolen i Vestfold
Magne Velure, rådgiver, Kulturdept.

300 millioner til lærebøker

I forbindelse med innføringen av Reform 97 har Stortinget kommet både grunnskolen og forlagsbransjen til unnsetning ved å bevilge 300 millioner til lærebøker i 1997. Det er seksåringene samt andre-, femte- og åttendeklassingene som i første omgang får nytte godt av dette. Opprinnelig hadde regjeringen lagt opp til at det var kommunene som skulle bære mesteparten av kostnadene, men med den økonomiske situasjon som hersker i de fleste kommuner, skar Stortinget under salderingen av budsjettet i desember igjennom, og reddet i alle fall denne delen av grunnskolereformen. Forlags-

bransjen jublet - etter et katastrofalt dårlig salg av lærebøker i 1996 - og ser også frem til at de andre klassetrinnene i løpet av de neste to årene, skal skifte ut sine pensumplaner og lærebøker. Utsiftingen av lærebøker på alle klassetrinnene er beregnet til å koste ca. 1,2 milliarder kroner, og siden de fleste lærebøkene i grunnskolen lages i serier, over flere klassetrinn, har kampen om å bli den foretrukne utgiver nå startet forlagene imellom. 1997 kan dermed bli et skjebnear for forlagenes satsing på lærebøker.

Biblioteksentralen

+ Edda = sant

Bokhandelforeningen fikk i løpet av fjorårets to siste måneder to nye typer medlemmer, RGI/Libris og Biblioteksentralen via sitt oppkjøp av den vesle bokhandelen Edda på Grünerløkka i Oslo. Gjennom oppkjøpet av Edda har Biblioteksentralen nå skaffet seg retten til å "opptre" som bokhandel, dvs. at de vel ikke lenger er henvist til kun å selge til bibliotekene, men også til sine eiere - kommunene og fylkeskommunene. Det er tillatelsen til å selge skolebøker til kommunene - med rabatt - som nå kan være aktuell. Hittil har Biblioteksentralen pga. bransjeavtalen som sier at salget skal gå via bokhandel, vært forhindret fra slikt salg. Nå har de muligheten dersom forespørslene kommer...

(...forts. fra s. 7)

De foreslår en kontingent basert på en pro-sentsats av den enkeltes lønn, slik mange andre forbund har. I dag har BF en fast kontingentsum basert på nivået på kommunale lønninger ved hvert årsskifte.

Forbundsstyret vedtok å foreslå for landsmøtet at kontingenten skal bli 1,3% av den enkeltes lønn. Øvre grense blir foreslått satt til kr.3.300 og nedre grense til kr.2.000. For ikke-yrkesaktive blir kontingenten foreslått til kr. 400 som nå. For studenter blir kontingenten foreslått til kr. 100.

Styret vedtok enstemmig å forslå at BF avslutter det kollektive medlemskapet i NBF. Det var et klart ønske om at denne saken blir behandlet på landsmøtet.

Styret diskuterte hvorvidt de selv skulle legge fram en sak for landsmøtet om søndagsåpne bibliotek. Etter mye fram og tilbake ble det med 6 mot 3 stemmer vedtatt ikke å ta opp dette som egen sak. Fra flertallet ble det forutsatt at landsmøtet kunne ta opp diskusjonen, for eksempel i forbindelse med at spørsmålet om søndagsåpne bibliotek er omtalt i beretningen.

Når det gjelder medlemskap i BF for studentene ved de nye utdanningene i Tromsø og Trondheim, ble det vedtatt å ta dette som en del av vedtektsbehandlingen. Og både endringsforslag til vedtektene, prinispprogram, arbeidsprogram, budsjett, og andre landsmøtesaker vil alle bli gjengitt i neste nummer av Bibliotekaren.

Opplæringsprogram for voksne uten IT-kompetanse

KUF jobber nå på spreng med å finne nye metoder for opplæring av personer med lav utdanning og IT-kompetanse, og har derfor bedt fire norske voksenopplæringsinstitusjoner om å utvikle et eget opplæringsprogram som skal gi voksne grunnleggende IT-kunnskaper og innføring i bruk av ny teknologi. Norsk fjernundervisning står som hovedansvarlig for læremiddelpakken "IT for voksne". NRK er også dratt inn i prosjektet, og får egne undervisningsprogrammer i forbindelse med lanseringen. Foreløpig har departementet bare satt av 250.000 kr, men hele opplæringsprosjektet har en kostnadsramme på 1,7 millioner kroner.

(...forts. fra s. 11)

Det som vi må arbeide med er å få alle bibliotekenes kataloger søkbare fra enhver som har PC og internett-abonnement. Jeg håper også at alle Østfold-bibliotekene vil være villig til å stille materialet sitt til rådighet for andre bibliotek.

Kompetanse

Kompetanse får man ved å delta på kurs og møter. Fylkesbibliotekets kompetanse står alltid til rådighet og mange bibliotekfolk har vært på demonstrasjoner av internett og fjernlånsmystikk her. Det er bare å ta kontakt hvis man vil vite mer. Det arrangeres stadig kurs om søking på internett.

Denne artikkelen er altså basert på et foredrag Svein E. Nilsen holdt i Askim Rådhus 29. januar. Foredraget ble ledsaget av løpende demonstrasjon av aktuelle internett-sider - med utgangspunkt i startsidene for bibliotek i Østfold: BIBLIOTEKNETT - ØSTFOLD. Denne siden har URL-adresse: <http://www.of.fylkesbibl.no/biblioteknett/>.

Under presentasjonen ble det også vist et «flytskjema for fjernlån», der de ulike «Lånevei-kryssene» kom fram. Dette skjema er ikke gjengitt her, da poenget i artikkelen er fullt forståelig for bibliotekarer gjennom selve teksten.

RED ■

Luster kommune

Luster kommune ligg inst i Sognefjorden og har ca. 5100 innbyggjarar. Kommunen er omkransa av Jostedalsbreen og Jotunheimen med fantastiske vilkår for friluftsliv. Luster har eit aktivt kulturmiljø der folkebiblioteket er ein viktig del. Tilbod elles: Barnehagar med tilnærma full behovsdekning, skulefritidsordning, kommunal musikkskule, idrettshall, vintersportssenter, m.m. Kommunesenteret Gaupne ligg ca. 30 min. køyretid frå skule- og regionsenteret Sogndal.

Biblioteksjef

Ved Luster folkebibliotek er det ledig 100% stilling som biblioteksjef. Luster folkebibliotek har hovudbibliotek sentralt plassert i kommunesenteret Gaupne og seks filialar med eigne filialstyrarar. Biblioteket har til saman 2,44 årsverk.

Biblioteksjefen har det faglege og administrative ansvaret for drift og vidareutvikling av folkebiblioteket. Stillinga er administrativt underlagt skulesjefen.

Kommunen er i gang med å utarbeide ein samla plan for utvikling av bibliotektenestene i kommunen, inkludert skulebibliotektenestene. Den som vert tilsett, vil få ei sentral rolle i dette arbeidet.

Biblioteket nyttar MIKROMARC til katalogisering og søking. Vidareutvikling innan bruken av informasjonsteknologi vil vere ei viktig arbeidsoppgåve.

Vi søker effer ein person som har

- tre-årig høgskuleutdanning frå bibliotek- og informasjonsstudia ved Høgskulen i Oslo eller tilsvarende godkjent utdanning.
- vilje og evne til initiativ, fleksibilitet og nytenking
- vilje og evne til samarbeid
- oppdaterte kunnskapar innan informasjonsteknologi

Stillinga er plassert i stillingskode 7439, lønstrinn 28.

Spørsmål om stillinga kan rettast til skulesjef Reidulf Kjørsvik på tlf 57 68 12 11. Tilsetjings- og arbeidsvilkår etter gjeldande avtaleverk. Kommunen hjelper til med å skaffe bustad.

Søknad med vitnemål og attestar vert å sende Luster kommune, Undervisnings- og fritidsetaten, 5820 Gaupne, **innan 14. mars 1997.**

Hvorfor gå over bekken etter vann?

Vi leverer norske og utenlandske bøker, tidsskrifter, gråsonepublikasjoner og andre informasjonsprodukter. Vi tilbyr:

- Riktige priser
- Effektive rutiner
- Oversiktlige statusrapporter
- Personlig oppfølging

Større kunder tilbys svært fordelaktige betingelser, med reelle rabatter på utenlandske priser.

Ta kontakt -- vi sender gjerne en oversikt over våre tjenester.

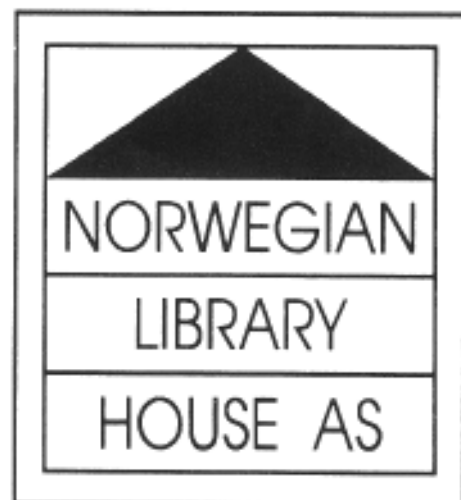
Norwegian Library House AS

Postboks 118 Tåsen

0801 Oslo

Telefon 22 95 27 42

Telefax 22 95 03 25

Library Supply på norsk

BIBLIOTEKARFORBUNDET INNMELDINGS-SKJEMA

Navn	_____	Født	_____
Adresse	_____	Tlf.	_____
Postnr.	_____	Poststed	_____
Yrkesaktiv	☐	Godkj. Bibliotekareksamen (År)	_____
Student	☐		
Ikke yrkesaktiv	☐		
Arb. giver	_____	Sektor (Komm/Stat/Fylke/Priv)	_____
Adresse	_____	Tlf.	_____
Postnr.	_____	Poststed	_____
Stilling	_____	Ansiennitet fra	_____
Forsikringer			
Innbo Ja / Nei		Grunnfors. Ja / Nei	
Virkning fra (måned):	_____	Virkning fra (måned):	_____
Dato	_____	Signatur	_____
Skjemaet sendes: Bibliotekarforbundet, Lakkegt. 21, 0187 Oslo			

på tampen:

Den 6. januar ble et lite bibliotek på 100 kvadratmeter åpnet i København. Foreløpig på forsøksbasis. Det kan umulig være av interesse for norske bibliotekarer, sier du? Ja, si ikke det. Da den danske riksbibliotekar Morten Laursen Vig holdt tale ved åpningen av dette nye «Studenterbibliotek», fremholdt han at dette biblioteks symbolverdi er stor.

For her er hensikten å gi københavnske legestudenter et bedre og mer variert bibliotektilbud. «Studenterbiblioteket» er etablert på Panum Instituttet, som et samarbeid mellom Københavns Kommunes Biblioteker og Danmarks Natur- og Lægevidenskabelige Bibliotek. Her kan studentene, både som spesialister og som alminnelige mennesker, få et relevant bibliotektilbud. Købehavns kulturborgmester ser dette som spennende samspill, og dekan Hans Hultborn fra Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet fremhevet det brede tilbudet av databaser, tidsskrifter, bøker, musikk, videogram, skjønnlitteratur, referanseverk, m.m. «Lige nu er lægestudiet under forandring, og fra at være meget faktaspækket skal der fremover legges større vekt på, at de studerende selvstændigt gennemfører opgaver og selv finder de relevante informationer og kundskaber frem. Så for os er det, det helt rigtige tidspunkt for et sådant bibliotek», sa dekanen.

Dersom ideen brer seg, kan effekten bli mindre press fra studenter på både folke- og forskningsbibliotek. Og det er en svært aktuell problemstilling også for oss i Norge. I høst ble utredningen om «bibliotekbehovet for utdanningssøkere i fjernstudier og desentralisert utdanning» flittig debattert. Et av forslagene var nettopp egne studiebibliotek, spesielt tilrettelagt for fjernstudenter. I debatten etterpå er behovet for å skille mellom bibliotek tjenester til studenter og forskere kommet fram i et videre perspektiv enn bare for fjernstudenter.

Vil Panum Instituttet bli det nye reisemålet for bibliotekfaglige studier? Er de på sporet av en modell som vi kanskje bør foreslå også her i landet? For nå kommer snart den store debatten om livslang læring. Når alle blir studenter, hvor skal de få sine bibliotek tjenester fra? Kanskje løsningen nettopp er å finne i egne studenterbibliotek, som dette nye på Panum Instituttet. Biblioteket innebærer også internt et samarbeid mellom to tradisjoner, i og med at den ene av de to bibliotekarene har folkebibliotek-bakgrunn, mens den andre kommer fra fagbibliotek.

Returadresse:

**Bibliotekarforbundet
Lakkegata 21
0187 Oslo**

Bibliotekarforbundet

